

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ**

Кваліфікаційна робота магістра

На тему «Зоозахисний сторітелінг у диджитал-журналістиці»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0612-ж
Спеціальності 061 «Журналістика»
(освітня програма «Журналістика»)

Кравчук С. М.

Керівник: д. н. соц. ком., проф.

Чернявська Л. В.

Рецензент: к. філол. н., доц.

Тяпкіна Н. І.

Запоріжжя – 2023

ЗМІСТ

Реферат.....	3
Завдання.....	7
Вступ.....	9
Розділ 1. Зоозахисна журналістика: теоретичні засади.....	13
1.1. Зоозахист у контексті адвокаційної журналістики.....	13
1.2. Нові медіа як майданчик диджитал-журналістики.....	22
1.3. Сторітелінг у диджитал-медіа як механізм захисту прав тварин.	29
Розділ 2. Функціонування зоозахисної журналістики у нових медіа.....	41
2.1. Зоозахисна журналістика в онлайн-медіа України.....	41
2.2. Інтерпретація результатів дослідження із потреб аудиторії в інформуванні з питань добробуту домашніх тварин і його особливостях.....	52
2.3. Формування зоозахисного контенту в мережі Instagram.....	58
Висновки.....	73
Список використаної літератури.....	79
Додаток А. Тема захисту тварин у лайфстайл-блогах.....	88
Додаток Б. Порухення теми адопції тварин у журналістських матеріалах воєнного часу.....	91
Додаток В. Зоозахисна тематика в онлайн-медіа «Укрінформ» воєнного періоду.....	94
Декларація академічної доброчесності.....	104

РЕФЕРАТ

Тема магістерської роботи: Зоозахисний сторітелінг у диджитал-журналістиці.

Обсяг основного тексту: 70 сторінок.

Кількість використаних джерел: 88.

Мета дослідження – з'ясування тенденцій розвитку зоозахисної журналістики та розкриття жанру сторітелінгу як інструмента висвітлення теми прав тварин.

Мета роботи передбачає виконання певних **завдань**:

1) дослідити та узагальнити теоретичні здобутки науковців щодо право- і зоозахисної журналістики та специфіки роботи журналіста над ними;

2) розкрити основні підходи до наукового тлумачення жанру сторітелінгу;

3) проаналізувати висвітлення теми прав тварин в онлайн-медіа «Укрінформ» та використання для цього жанру сторітелінгу;

4) провести опитування про потреби аудиторії в інформуванні з питань добробуту домашніх тварин і його особливостях;

5) проаналізувати висвітлення теми прав тварин на прикладі Instagram-блогу @natalie.mos.ua.

Об'єктом дослідження є матеріали інформаційного агентства «Укрінформ» та Instagram-блогу @natalie.mos.ua на зоозахисну тематику, яких інформація подається у форматі сторітелінгу.

Предметом дослідження є особливості зоозахисної журналістики та жанру сторітелінгу як інструменту висвітлення теми прав тварин.

Отримані результати: Здійснено контент-аналіз матеріалів зоозахисного спрямування інформаційного агентства «Укрінформ» щодо тенденцій у висвітленні теми захисту прав тварин. Проведено та

інтерпретовано опитування про потреби аудиторії в інформуванні з питань добробуту домашніх тварин і його особливостях. Здійснено контент-аналіз публікацій Instagram-блогу кінологині та зоопсихологині щодо наявності у ньому функціональних ознак зоозахисної журналістики і використання формату історій при створенні текстів. Доведено потребу аудиторії в повідомленнях, в основі сюжету яких лежать історії з життя і досвіду інших людей, оскільки саме такі запам'ятовуються краще.

Ключові слова: сторітелінг, зоозахисна журналістика, правозахисна діяльність, права тварин, нові медіа.

SUMMARY

The Master's work considers the format of storytelling as a new mean to make an emphasis on the topic of animal protection in digital journalism.

The object of the study is the materials of the information agency "Ukrinform" and the @natalie.mos.ua Instagram blog on animal protection topics, the information of which is presented in the format of storytelling.

The main aim of the research is to find out the trends in the development of animal protection journalism and reveal the genre of storytelling as a tool for covering the topic of animal rights. It determined the accomplishment of such objectives as:

1) to research and generalize the theoretical achievements of scientists regarding legal and animal protection journalism and the specifics of the journalist's work on them;

2) to reveal the main approaches to the scientific interpretation of the storytelling genre;

3) to analyze the coverage of the topic of animal rights in the online media "Ukrinform" and the use of this genre of storytelling;

4) to conduct a survey about the needs of the audience in informing about the welfare of domestic animals and its features;

5) analyze coverage of the topic of animal rights using the example of Instagram blog @natalie.mos.ua.

A content analysis of the materials of the animal protection department of the Ukrinform information agency regarding trends in the coverage of the topic of animal rights protection is performed in the paper. A survey was conducted and interpreted about the needs of the audience in informing about the welfare of domestic animals and its features. A content analysis of the posts of the Instagram blog of cynology and zoopsychology was carried out regarding the presence in it of functional features of animal protection journalism and the use of the story

format when creating texts. The audience's need for messages based on stories from other people's lives and experiences has been proven, as these are better remembered.

The scientific novelty of the presented research lies in the investigation of the peculiarities of animal protection journalism and the genre of storytelling as a tool for covering the topic of animal rights

Keywords: storytelling, animal welfare journalism, human rights activism, animal rights, new media.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет журналістики
Кафедра журналістики
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 061 Журналістика
Освітня програма Журналістика

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«__» _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА СТУДЕНТЦІ**

Кравчук Софії Михайлівні

1. Тема роботи «Зоозахисний сторітелінг у диджитал-журналістиці» керівник роботи Чернявська Людмила Віталіївна, д. н. соц. ком. професор, затверджені наказом ЗНУ від «03» травня 2023 року № 659-с.
2. Строк подання студентом роботи 12 листопада 2023 року.
3. Вихідні дані до роботи праці дослідників правозахисної журналістики та жанру сторітелінгу як інструменту висвітлення теми прав людини І. Виртосу, Т. Іванюха, І. Марченко, В. Турська; з жанру сторітелінгу – А. Безверха, В. Маркова, О. Харитоненко, Д. Свон, Дж. МакКартні.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1 дослідити та узагальнити теоретичні здобутки науковців щодо право- і зоозахисної журналістики та специфіки роботи журналіста над ними; 2) розкрити основні підходи до наукового тлумачення жанру сторітелінгу; 3) проаналізувати висвітлення теми прав тварин в онлайн-медіа «Укрінформ» та використання для цього жанру сторітелінгу; провести опитування про потреби аудиторії в інформуванні з питань добробуту домашніх тварин і його особливостях; 5) проаналізувати висвітлення теми прав тварин на прикладі Instagram-блогу @natalie.mos.ua.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Чернявська Л.В., професор	01.06.2023	01.06.2023
Перший розділ	Чернявська Л.В., професор	08.06.2023	08.06.2023
Другий розділ	Чернявська Л.В., професор	04.09.2023	04.09.2023
Висновки	Чернявська Л.В., професор	02.11.2023	02.11.2023

6. Дата видачі завдання 01.06.2023 р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	Червень 2023 р.	Виконано
2.	Збір матеріалів для аналізу	Червень 2023 р.	Виконано
3.	Написання вступу	Червень 2023 р.	Виконано
4.	Підготовка Розділу 1	Червень 2023 р.	Виконано
5.	Написання Розділу 2	Вересень 2023 р.	Виконано
6.	Формулювання висновків, оформлення роботи	Листопад 2023 р.	Виконано
7.	Одержання відгуку та рецензії	Грудень 2023 р.	Виконано
8.	Захист роботи	Грудень 2023 р.	Виконано

Студент

(підпис)

С.М. Кравчук

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Л.В. Чернявська

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

О.В. Усманова

(ініціали та прізвище)

ВСТУП

Актуальність дослідження. Із початком повномасштабного вторгнення українські медіа все частіше стали висвітлювати ще один бік воєнних реалій – від збройної агресії страждають не тільки люди, а й тварини. Поряд із правозахисною журналістикою, що відстоює права людей, як явище набула витку розвитку зоозахисна журналістика. Як традиційні, так і нові медіа не забувають розкривати теми порятунку, лікування, догляду та адопції тварин, актуальність яких зростає із кожним днем. На виконання функціональних обов'язків, які висуває зоозахисна журналістика, медіа створюють різноманітні матеріали, висвітлюючи роботу громадських організацій та державних інститутів із захисту прав тварин. Так пліч-о-пліч із вже звичними нам джерелами масової інформації йдуть соціальні мережі, в яких значно виразнішим є розподіл контенту і споживацьких аудиторій «за інтересами». Однак і його користувачі, що спеціалізуються на правах тварин, не втрачають своєї можливості висвітлювати тему зоозахисту на широкий загал. Попри наявність ґрунтовної емпіричної бази у медійному дискурсі, у науковій сфері зоозахисна журналістика не здобула достатньої уваги для окреслення її як окремого спрямування. Сторітелінг, на превеликий жаль, не так часто використовуються у традиційних і нових медіа. Хоча завдяки своїй емоційній складовій і легкості сприйняття він може посилити ефект зоозахисних матеріалів, як він це робить у випадку правозахисною журналістикою. Поєднання спрямованої на захист прав тварин журналістики і ефективного, на наш погляд, інструменту у вигляді жанру сторітелінгу має з часом сформувати нову систему цінностей у національній свідомості.

Мета дослідження: з'ясування тенденцій розвитку зоозахисної журналістики та розкриття жанру сторітелінгу як інструмента висвітлення теми прав тварин.

Мета роботи передбачає виконання певних завдань:

- 1) дослідити та узагальнити теоретичні здобутки науковців щодо право- і зоозахисної журналістики та специфіки роботи журналіста над ними;
- 2) розкрити основні підходи до наукового тлумачення жанру сторітелінгу;
- 3) проаналізувати висвітлення теми прав тварин в онлайн-медіа «Укрінформ» та використання для цього жанру сторітелінгу;
- 4) провести опитування про потреби аудиторії в інформуванні з питань добробуту домашніх тварин і його особливостях;
- 5) проаналізувати висвітлення теми прав тварин на прикладі Instagram-блогу @natalie.mos.ua.

Об'єкт дослідження матеріали інформаційного агентства «Укрінформ» та Instagram-блогу @natalie.mos.ua на зоозахисну тематику, яких інформація подається у форматі сторітелінгу.

Предмет дослідження: особливості зоозахисної журналістики та жанру сторітелінгу як інструменту висвітлення теми прав тварин.

Теоретико-методологічна основа дослідження: теоретичні положення право- і зоозахисної журналістики – І. Виртосу, Т. Іванюха, І. Марченко, В.Турська; з жанру сторітелінгу – А. Безверха, В. Маркова, О. Харитоненко, Д. Свон, Дж. МакКартні.

Наукова новизна одержаних результатів:

Уперше:

– здійснено контент-аналіз публікацій Instagram-блогу кінологині та зоопсихологині щодо наявності у ньому функціональних ознак зоозахисної журналістики і використання формату історій при створенні текстів.

– проведено та інтерпретовано опитування про потреби аудиторії в інформуванні з питань добробуту домашніх тварин і його особливостях.

Удосконалено:

– доведено потребу аудиторії в повідомленнях, в основі сюжету яких лежать історії з життя і досвіду інших людей, оскільки саме такі запам'ятовуються краще.

Набули подальшого розвитку:

– аналіз тенденцій у висвітленні теми захисту прав тварин в межах матеріалів зоозахисного спрямування інформаційного агентства «Укрінформ».

Методи дослідження: методи аналізу та синтезу, контент-аналіз, якісно-кількісний аналіз, метод інтерпретації.

Теоретичне і практичне значення дослідження. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані в підготовці навчальних посібників, розробці лекційних курсів та відповідних спецкурсів з широкого спектра журналістських дисциплін, а також при написанні практичних робіт.

Апробація роботи основні положення та результати дослідження представлені:

У тезах доповіді «Тема захисту тварину у лайфстайл-блогах» у межах III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Соціокомунікаційна наука в парадигмі смислових трансформацій: суспільні виклики, тренди освіти і професійної діяльності», що відбулася 19 травня 2023 року.

У тезах доповіді «Порушення теми адопції тварин у журналістських матеріалах воєнного часу» у межах Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські цінності і медійні стандарти: контекст російсько-української війни», що відбувалася 19–20 жовтня 2023 року в Запорізькому національному університеті в межах проєкту EU-Indy «Європейські медійні

стандарти і цінності незалежної журналістики в еру постправди» за підтримки програми Європейського союзу Еразмус+ за напрямом Модулі Жана Моне.

У фаховій статті «Зооохисна тематика в онлайн-медіа «Укрінформ» воєнного періоду», опублікованій у журналі «Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації», випуск №4, 2023 року.

Структура магістерської роботи. Структура роботи, зумовлена логікою та об'ємом викладу матеріалу, складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи становить 70 сторінок. Список використаної літератури містить 88 джерел.

РОЗДІЛ 1

ЗООЗАХИСНА ЖУРНАЛІСТИКА: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

1.1. Зоозахист у контексті адвокаційної журналістики

Коли створювалась Конституція України, в основу її заклали особисті та політичні права і свободи людини. Основний Закон декларує, що прописані права і свободи, є невідчужуваними, непорушними і не є вичерпними [24]. Українське суспільство юридично керується низкою додаткових міжнародних правозахисних документів, які Україна ратифікувала і за часів УРСР, і за часів незалежності. Однак попри таку велику юридичну базу, права людей як в Україні, так і у світі, не є повноцінно застрахованими від зазіхання на них і вчинення злочинів проти них. Загрози можуть надходити, а нерідко й надходять, як з боку держави та її інститутів влади, так і з боку інших членів суспільства.

Окремим наглядним органом, а також важелем впливу у таких випадках стає, так звана, четверта влада – журналістика. В основі журналістської діяльності лежить людиноцентрований Кодекс етики, окремі положення якого є прямим наслідком прийняття і дотримання медійниками Основного Закону України. Наведемо декілька прикладів кореляції між Конституцією і КЕУЖ. Гарантована Конституцією свобода думки і слова передбачає те, що ці права є невід’ємною складовою діяльності журналіста. Водночас, маючи зобов’язання перед державою, що диктуються Статтею про невтручання в особисте і сімейне життя людини, журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. За принципом невинуватості, зазначеним в Основному Законі, людина «не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду» [24]. Журналіст, який висвітлює судові процеси, відповідно, підпорядковується правилам, має бути неупередженим щодо звинувачених і не може називати людину злочинцем до відповідного рішення суду. За

Пунктом 15 КЕУЖ, «ніхто не може бути дискримінований через свою стать, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання» [22], оскільки за Основним Законом не має бути жодних привілеїв чи обмежень за перерахованими ознаками.

Повага та визнання до Конституції і Кодексу як основоположних документів дають журналісту повноваження на внормоване професійне висвітлення тем, що стосуються людей і їхнього навколишнього середовища. Представники сфери медіа, будучи зацікавленими у людині як індивіді, її правах, а також соціумі в цілому, у його проблемах та їхніх вирішеннях, мають волю, знання і ресурси для того, щоб вплинути на суспільну думку та органи влади, у компетенції яких вирішити проблемну ситуацію. Науковці зі сфери соціальних комунікацій дали назву такому явищу у журналістиці. Активне обговорення адвокаційної журналістики за кордоном почалося у 2000-х. Т. Іванюха в огляді на праці Д. Бермана, Р. Дженсена, Е. Меррімана, С. Спруела, М. Фостера зазначає, що ці науковці та журналісти-практики «сходилися на думці, що цей вид медіадіяльності спрямований на просування політичних або соціальних ідей та має на меті зміну світу на краще у тих питаннях, яких торкається журналіст» [18, с. 36]. Відмінною рисою адвокаційної журналістики є захист інтересів і прав соціально незахищених верств населення і активна участь журналіста у вирішенні проблеми, зміні ситуації, що утворилася у суспільстві. Спрямованість на дію і конкретна тематика відрізняє матеріали адвокаційної журналістики. Від них відповідно очікується увага до людини, відображення її життя і відстоювання її прав. Однак, оскільки термін «адвокаційна-журналістика» має недостатньо чітке визначення, він охоплює широку групу суб'єктивних форм репортажів, які просувають соціальні проблеми та причини, такі як «підступність», «хрестовий похід», «альтернатива», «активіст», «журналістика миру», «громадянська» журналістика та «інтерпретаційна» журналістика [62, с. 714].

В українському медіапросторі більш розповсюдженою є окрема форма адвокаційної журналістики – правозахисна. І. Виртосу і

К. Шендеровський зазначають, що «це адвокаційна журналістика, сфокусована суто на правах людини, відображає діяльність правозахисників, включена в моніторинг дотримання прав людини тощо» [39]. Правозахисна журналістика відстоює те, що може робити або не робить людина на свій розсуд, те, як вона розвивається і задовольняє власні потреби, відстоює встановлену свободу людини, потреби, інтереси, забезпечення її певними благами, забезпечення добробуту суспільством, державою та законодавством. Тема захисту прав людини вимагає розуміння журналістом ситуації, бажання змінити стан речей, а не просто поінформувати суспільство. Досягнення мети, яку ставить перед собою правозахисна журналістика, залежить насамперед від якісного виконання працівником медіа низки рівноцінно важливих завдань:

- повідомляти про перебіг подій у галузі прав людини;
- відображати і засвідчувати життя людей в умовах системного порушення їхніх прав;
- проводити і оприлюднювати у медіа моніторинг виконання інститутами влади обов'язків у сфері прав людини;
- поширювати інформацію з теми та підвищувати рівень обізнаності аудиторії у правах людини;
- боротися із дискримінацією та злочинами на підставі ненависті і ворожнечі;
- оприлюднювати оцінки, висновки та рекомендації незалежних інститутів із захисту прав людини;
- передавати «голос» людини з місць несвободи;
- забезпечувати прозорість і публічність механізмів захисту прав людини [39].

Якою не була б тема матеріалу, журналіст повинен дотримуватись принципів і стандартів своєї професійної діяльності. Однак не можна відкидати важливості тематичної спеціалізації – якщо це правозахисна журналістика, то зосередженість на конкретному векторі адвокаційної

діяльності позитивно вплине і на якість інформування, і на глибину розкриття теми. До прикладу, термінологічний словник фахівця, що спеціалізується на темі порушення прав людини у місцях несвободи, буде значно відрізнятися від глосарія з прав дітей. Однак це не тільки про коректні формулювання, це про розуміння теми, обізнаність про кейси з теми, про коло героїв та експертів, з якими журналіст співпрацює задля досягнення поставленої перед собою мети. Ті ж експерти часто можуть бути представниками громадських організацій, що мають у своєму багажі досвід з розв'язання проблем, знання про механізми і деталі діяльності правозахисного сектору, та вже зазначений термінологічний словник. Відповідальність журналіста правозахисного спрямування не завершується на написанні і публікації матеріалу з теми. Хронологічний ряд із пошуком інформації, розробкою тексту/сюжету і оприлюдненням повідомлення продовжується відстежуванням коментарів, реагуванням на них, підтримання зв'язку із героями матеріалу і можливе продовження теми.

Із початком повномасштабного вторгнення в українському медійному просторі почастішала поява матеріалів із яскраво вираженими ознаками правозахисної журналістики, у яких, однак, суб'єктом захисту виступили не люди, а тварини. На превеликий жаль, поняття зооохисної журналістики ще не дістала свого обґрунтування в українському науковому дискурсі як явище. М. Ерліх зазначає, що новини про тварин не здобули цілковитої уваги і серед світових дослідників, хоч і була сформована така дисципліна, як антрозоологія, що ґрунтується на відносинах людей і тварин [60, с. 366]. Насамперед таке «просідання» може бути пояснене тим, що права тварин як явище ще тільки розпочинають набирати вагу в юридичному полі, не кажучи вже про соціум. Якщо дискусії з добробуту тварин за кордоном рівні почали вестися у 1960-х, то українська правова система цього напрямку почала формуватися тільки на початку 2000-х. Тоді ж, як зазначає Т. Короткий [25], почалися перші спроби формування проблематики

добробуту тварин та захисту їх від жорстокого поводження на територіях пострадянських держав як наукової сфери. Ці дослідження наразі представлені роботами І. Коробко, Н. Зубченко, Ю. Мисака, А. Єфімової, В. Турської.

Так В. Турська зазначає, що за всіма живими істотами на рівні видів і особин можуть бути визнані окремі права.

На рівні видів:

- право на існування;
- право на відшкодування шкоди з вини людини;
- право на генетичну різноманітність; право на процвітання.

На рівні особин:

- право на життя;
- право на природну свободу;
- право на захист від страждань з вини людини;
- право на необхідну для життя частку земних благ;
- право на генетичну різноманітність;
- право на відсутність відповідальності перед людиною;
- право на опіку (для домашніх і сільськогосподарських тварин)

[43, с. 185].

У дослідженнях у ветеринарії, етології, психології тварин, а також у філософській літературі з етики тварин права тварин є синонімом їхнього добробуту, описуючи фізичний і психічний стан тварини відносно умов, у яких вона живе та вмирає. Британський комітет Брембелла у 1965 році рекомендував наступні так звані п'ять свобод:

1. Свобода від голоду та спраги шляхом постійного доступу до прісної води та дієти для підтримки повного здоров'я та бадьорості;

2. Позбавлення від дискомфорту завдяки забезпеченню належного середовища з укриттям і зручною зоною відпочинку;

3. Свобода від болю, травм або хвороб шляхом запобігання або швидкої діагностики та лікування захворювань;

4. Свобода виражати природну поведінку шляхом надання достатнього простору, належних умов і компанії подібних тварині;

5. Свобода від страху та страждань шляхом забезпечення умов та лікування, які запобігають психічним стражданням [87, с. 647].

Тварина, що є здоровою, добре харчується, знаходиться у безпеці, не страждає від неприємних станів болю, страху чи дистресу та здатна виражати поведінку які важливі для його фізичного та психічного стану – це тварина у стані достатнього добробуту, чий права цілковито забезпечені. Широко поширений консенсус полягає в тому, що добробут тварин – це відповідальність людини, яка включає запобігання хворобам і ветеринарне лікування, відповідний притулок, управління, харчування та гуманне поводження. В. Турська, розглядаючи теорію прав тварин, зазначає, що «права тварини – ідея про рівноцінність головних потреб людей і тварин» [43, с. 183]. Регулювання відносин людина-тварина не може гарантувати невикористання тварин, однак має на меті їх від експлуатації – зловживання ними.

Українське законодавство, дотримуючись саме такого підходу у правах тварин, налічує у собі перелік нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері поводження із тваринами. Ці акти можуть бути згруповані по суб'єктах захисту і регулювати поводження із:

- різними видами тварин (загальні норми);
- собаками, котами і безпритульними тваринами;
- дикими тваринами (морські ссавці; тварини, які перебувають на волі/у природних умовах; тварини, які перебувають у неволі чи напіввільних умовах; тварини, занесені до Червоної книги України).

Окремо проходять акти, які стосуються:

- дозвільної діяльності у сфері використання тварин;
- порядку здійснення контролю, а також встановлюють відповідальність за порушення у сфері поводження із тваринами;

- мисливства;
- продуктивних тварин/тваринництва [33].

Ці документи ілюструють рівень, на якому відносини людина-тварина є такими, що тварина знаходиться у стані задовільного добробуту. Однак, наявність нормативно-правових актів не гарантує того, що їх дотримуються у повсякденному житті повною мірою. Соціологічні опитування, виконані на замовлення Центру прав людини ZMINA у 2020 році, показали, що українська громадськість черпає знання про свої права як людини не з офіційних документів, а з медіа. Серед них 54,5% припадали на телебачення, 38,2% – онлайн-медіа, 17% – газетні видання, 13,2% – соціальні мережі [12]. Оскільки забезпечення прав тварин і організація їхнього добробуту лягає на людину, ми припускаємо, що головним джерелом інформування з теми, як і у випадку з правами людини, залишаються медіа. Через це актуальність функціонування зоозахисної журналістики у сучасному медійному дискурсі є обґрунтованою і безперечною.

Як правозахисна журналістика відстоює права людей, так і зоозахисна спрямована на те, аби привернути увагу до ситуації, долучитися до її вирішення і запобігти повторенню ситуації у майбутньому. Зоозахисна журналістика українського медійного простору представляється двома сферами діяльності. По-перше, це продукт роботи громадських і благодійних зоозахисних організацій, які яскраво і експертно висвітлюють новини з теми, представляють власні проєкти і соціальну рекламу, що мають стимулювати інтерес до цього різновиду правозахисної діяльності. Асоціація зоозахисних організацій України (<https://azou.org.ua/>) налічує 44 учасники, які основними напрямками своєї діяльності визначають: домашніх та свійських тварин, диких тварин, хутрянні ферми, тварин у неволі та розважальній індустрії, лабораторних тварин. Окремо також існують і низка громадських організацій, що опікуються питаннями

домашніх та безпритульних тварин. По-друге, це власне журналістські матеріали у медіа або публікації у соціальних мережах, що спрямовані на висвітлення усіх вищезазначених пунктів. Часто зустрічається також і співпраця двох вищезазначених сфер – коли адвокаційна діяльність зоозахисників виражається в організації інформаційних кампаній за участі журналістів у висвітленні теми тварин.

Відповідно, беручи для порівняння основи правозахисної журналістики і те, яким чином вона здійснює свою діяльність, ми робимо спробу окреслити основи для журналістики із захисту тварин (Таблиця 1.1.1.).

Таблиця 1.1.1 – Характеристика зоозахисної журналістики на прикладі основ правозахисної

№	Правозахисна журналістика	Зоозахисна журналістика
1	Інформування про перебіг подій у галузі прав людини;	Інформування про події у сфері захисту прав тварин (новини, репортажі, матеріали журналістики рішень, у яких засвічується зоозахисна тематика);
2	Відображення і засвідчення життя людей в умовах системного порушення їхніх прав;	Відображення і засвідчення життя тварин в умовах системного порушення їхніх прав (до прикладу, жорстокі умови утримання у притулку);
3	Проведення і оприлюднення у медіа моніторинг виконання інститутами влади обов'язків у сфері прав людини;	Здійснення нагляду, відображення і стимулювання виконання державними інститутами зобов'язань у сфері прав тварин та їхнього добробуту;
4	Поширення інформації з теми та підвищення рівня обізнаності аудиторії у правах людини;	Інформування суспільства про права тварин та засоби їхнього дотримання;
5	Боротьба із дискримінацією та злочинами на підставі ненависті і ворожнечі;	Запобігання порушенню прав та злочинам проти тварин, що

		викликані як жорстокістю, так і необізнаністю;
6	Оприлюднення оцінок, висновків та рекомендацій незалежних інститутів із захисту прав людини;	Оприлюднення оцінок, висновків та рекомендацій незалежних інститутів із захисту прав тварин;
7	Передавання «голосу» людини з місць несвободи;	Трансляція «голосу» тварин, що знаходяться в умовах низького рівня добробуту;
8	Забезпечення прозорості і публічності механізмів захисту прав людини.	Надання прозорості і оприлюднення механізмів захисту прав тварин.

У мережі і традиційних медіа нерідко з'являються новини про скоєні злочини проти тварин, однак одного інформування про факт замало. Ба більше, за Е. Шарер, регулярне зображення насильства у жанрах медіа сприяє «притупленій реакції» на насильство в новинах [76, с. 292]. Тож зловживання фактами про злочини може не тільки не вплинути на суспільство як превентивний захід, але й зробити аудиторію толерантнішою до проявів насильства. Саме тому, аби такі новини не спричиняли нові проблеми і віяння у суспільстві, журналістам варто використовувати методи зооохисної журналістики. Додання просвітницької ноти подібним матеріалам, зауваження на правах тварин і принципам їх непорушення можуть повернути вектор соціокомунікації таким чином, щодо переліку цінностей сучасного суспільства увійдуть життя, права і свободи братів наших менших.

І права людей порушуються іншими людьми, і тварини страждають від зовнішнього впливу, напрямок роботи медіа у правозахисній сфері в обох випадках має однакові механізми впливу на суспільство і владу. Попри невивченість теми зооохисту у науковому дискурсі, у інформаційному просторі України емпіричного матеріалу достатньо для її подальшого дослідження і обґрунтування. Журналістська діяльність у сфері боротьби за права тварин є активною і безперечною, однак для повноцінного

функціонування потрібен методичний підхід. Поява ґрунтовних праць із роз'ясненням термінів, основ, форм і принципів зоозахисної журналістики має внормувати і полегшити роботу медійникам. А введення системи знань з теми в академічні кола, зокрема використання при підготовці майбутніх журналістів, створить новий вектор діяльності і, імовірно, допоможе фахівцям знайти свою окрему, але дуже важливу спеціалізацію.

1.2. Нові медіа як майданчик диджитал-журналістики

Із початком повномасштабного вторгнення вектор і форми роботи медіа зазнали радикальних змін. Традиційні засоби інформування, споживання контенту яких обмежено періодичністю (у випадку друкованих періодичних видань, як-от газети і журнали), обсягом видання, його місцем друку, радіусом розповсюдження, часом ефіру, почали втрачати свою актуальність. В умовах воєнного стану на перший план стала виходити оперативність повідомлень, що зумовлено потребою аудиторії в інформуванні. Людський інстинкт виживання, що змушує громадян країни споживати кожен нову крихту інформації, диктує нові правила роботи сучасним медіа.

Першим на вимоги часу відреагувало телебачення, перейшовши у режим прямого і безперервного мовлення. 24 лютого 2022 року був запущений телемарафон «Єдині новини», що має на меті інформування населення про перебіг подій у країні. Однак варто також зазначити, що тематичне розмаїття було відсунуте на другий план на користь новин з фронту. Періодичні видання почали цілком переходити в онлайн-версії. Зумовлено це було не тільки потребою в оперативності надання інформації, але й тим, що воєнні дії значно обмежили виробничий процес, ускладнили логістичні шляхи. Таким чином на перший план вийшли нові медіа – онлайн-ресурси, соціальні мережі тощо.

Основними ознаками нових медіа, тобто медійної інтерактивної продукції, що поширюється цифровими методами, вважають:

- дигитальність контенту;
- інтерактивність;
- персоналізація інформації;
- гнучкість форми, змісту і використання;
- потоковість споживання контенту і необмеженість у його обсягах, просторі, формі комунікації;
- можливість редагувати і вилучати інформацію після її розміщення;
- оперативність надання і оновлення інформації
- відсутність цензури і модерації [9, с. 94].

Ці характеристики формують нову модель комунікації у суспільстві та задають нові форми взаємодії між авторами та аудиторією. Цифровий формат контенту, його мультимедійна складова (що надає можливість поєднання одразу декількох видів інформації, як-от зображення, відео, текст) розширює функціональне коло повідомлень. Дигітальна природа контенту має ще одну перевагу перед контентом традиційних медіа. Інформація передається в режимі онлайн і може бути оновлена/доповнена/виправлена за потреби. Не варто виключати і функцію персоналізації інформації. Алгоритми нових медіа, що відстежують уподобання і інтереси користувачів, налаштовані на таргетоване поширення повідомлень. Таким чином новини, публікації, рекламні оголошення швидко і влучно знаходять свого реципієнта.

Однак як користувачі є отримувачами інформації, так вони і можуть мати неабиякий вплив на формування порядку денного. У їхньому арсеналі наявність зворотного зв'язку із авторами медіа, можливість самим виступати авторами, обирати цільову аудиторію, якій буде призначений їхній контент, і докладати руку до поширення.

3. Григорова подає таку класифікацію нових медіа, що представлені на сучасному медіаринку:

- професійні інтернет-ЗМІ (інтернет-видання: онлайн газети, журнали, сайти інформаційних агенцій, сайти новин, групи новин; інтернет-телебачення, інтернет-радіо);
- онлайнві ігри та віртуальні світи;
- соціальні медіа (соціальні мережі, блоги, медіахостинги, інтернет-енциклопедії тощо) [9, с. 95].

Інтернет-видання можуть бути презентовані у мережі: офіційними вебсайтами традиційних медіа; аналоговими версіями традиційних медіа, що відрізняються від їхнього оригінального фізичного видання змістом та формами інформації; окремими і незалежними структурами, що представлені тільки у мережі інтернет. До прикладу, мережеві представництва мають журнали «Український світ» і «Вісник Книжкової Палати», газети «День» і «Голос України» мають як друковану версію, так і модифікований онлайн-ресурс, а «Українська правда» та інформаційне агентство «УНІАН» функціонують тільки в інтернеті. Інтернет-телебачення і радіо в нашому розумінні теж можуть бути як оригінальними, так і дублювати трансляцію з ефіру в онлайн. Ігри та віртуальні світи ми не розглядаємо в межах нашої роботи, однак зазначимо, що прикладами можуть слугувати PUBG та Minecraft (ігри було обрано за лідерством у топ 10 найпопулярніших ігор онлайн 2023 за версією SPEKA) [11].

Соціальні медіа як сукупність інтернет-сервісів та платформ, які надають можливість користувачам здійснювати комунікацію, споживати, створювати і розповсюджувати контент [9, с. 94], є невід'ємною частиною нових медіа. Технологічний прогрес, поява і розвиток гаджетів стимулювали появу мобільних версій соціальних медіа. Ті ж, розвиваючись протягом останніх десятиліть, набули власних характеристик, на які

вплинули певні функціональні характеристики. Залежно від призначення соціальні медіа поділили за такою системою:

- спілкування (соціальні мережі);
- висловлення авторської думки (блоги, мікроблоги);
- обмін медіаконтентом (фотографії, відео, аудіо, посилання, новини);
- обговорення й обмін досвідом;
- геолокаційні сервіси [9, с. 96].

Соціальні мережі, на нашу думку, можуть поєднувати у собі усі зазначені пункти. Сучасний рівень розвитку технологій надає користувачам широке коло можливостей для задоволення соціокомунікативних і креаторських потреб в межах одного сайту або застосунку. Не виключається той факт, що функціонали соціальних мереж можуть відрізнятися і мати свої певні особливості використання. Однак щодо спільного Дж. Кейн та ін. у дослідженні «Чим відрізняються соціальні мережі?» зазначили, що «сайти соціальних мереж як вебсервіси, які дозволяють особам створювати загальнодоступний або напівпублічний профіль у межах обмеженої системи, формулювати список інших користувачів, з якими вони мають спільний зв'язок, і переглядати і переглядати їхній список зв'язків і зв'язків, створених іншими у системі» [69].

Функціонал соціальних мереж співвідносний до їхніх соціальних властивостей (рис. 1.2.1). Один із підходів до ідентифікації соціальних мереж за цим принципом описали Кітцман та ін., визначивши 7 основних пунктів для характеристики:

- ідентичність;
- спілкування;
- обмін;
- присутність;

- взаємини;
- групи;
- репутація [70].

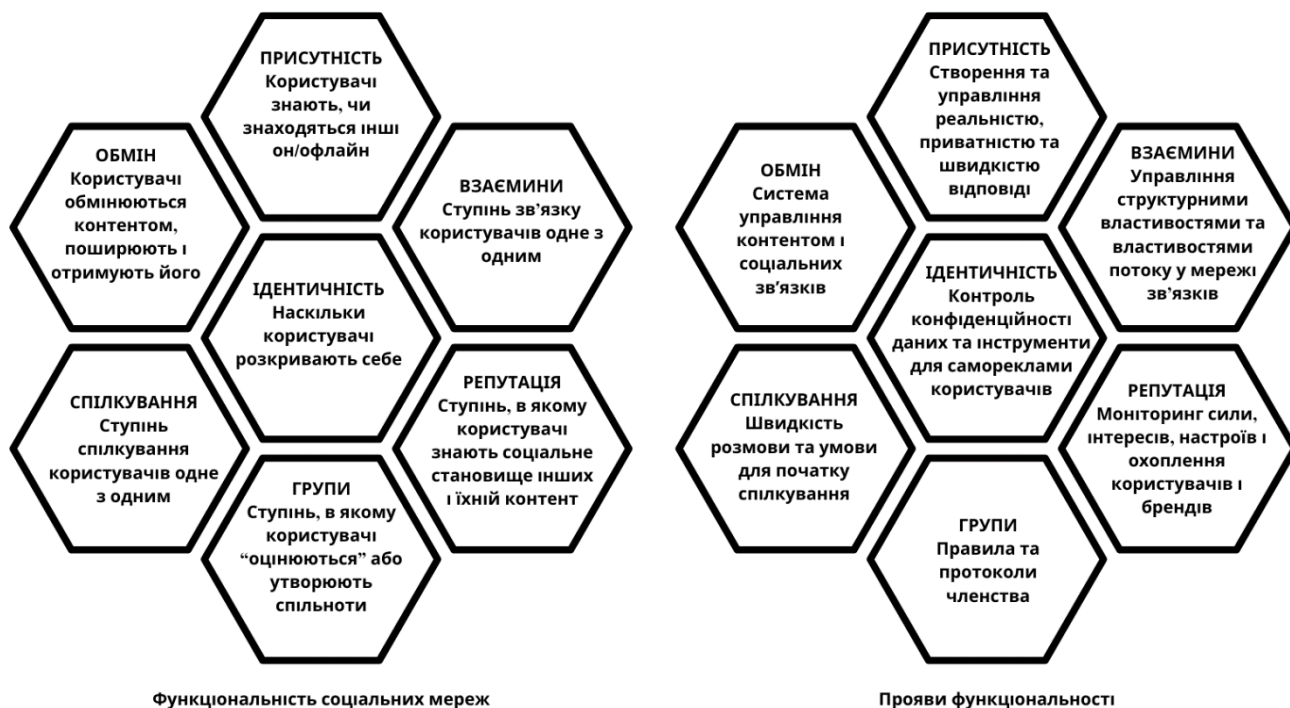

Рис. 1.2.1. Соти соціальних медіа.

На рис. 1.2.1. зображено основні тези функціональності соціальних мереж, а також те, як вони проявляються на практиці. Однак для більшого розуміння розпишемо кожен із соціальних властивостей.

Ідентичність стосується представлення користувача у віртуальному світі. Профіль може бути, на розсуд користувача, як описовим і особистим, детальним із зазначенням дня народження, хобі, сімейного стану тощо, або може бути практично анонімним і вестися під псевдонімом.

Спілкування дозволяє користувачам взаємодіяти між собою у режимі трансляції або діалогу синхронно в реальному часі або асинхронно з проміжком часу між заявами. Не виключається також можливість діа- або полілогового спілкування у приватних повідомленнях.

Обмін стосується діяльності, за допомогою якої контент поширюється (і, можливо, покращується) через соціальні зв'язки. Особистий зв'язок між користувачами може не впливати на поширення постів, що були викладені у публічний доступ. Навіть навпаки, зв'язки можуть будуватися вже після перегляду контенту – через підписку на автора, що виклав цікавий пост.

Присутність дозволяє користувачам знати, де знаходяться інші учасники спільноти (он/офлайн і фактичне/віртуальне місцезнаходження) – через статуси та геомітки, що автоматично або за бажанням користувача висвітлюється у їхньому профілі.

Взаємини дозволяють членам спільноти візуалізувати свої мережі багатьма способами, починаючи від «лайків» і «підписок» до віртуального представлення взаємин/стосунків у реальному житті.

Групи стосуються як груп членства, де користувачі можуть сформулювати свою приналежність до певної теми або інтерес до неї, так і груп, які користувачі використовують для керування своїми стосунками.

Репутація дозволяє користувачам оцінювати контент, наданий іншим користувачем, і встановлювати рівні довіри між членами спільноти. Ці рівні довіри можуть бути явними, наприклад, за допомогою системи підрахунку чи рейтингу або залишатися неявними, наприклад за кількістю підписників на профіль.

Усіма цими характеристиками під впливом часу і зростання попиту в аудиторії скористувалися медіа, що перейняли веб- та онлайн-журналістику. Таким чином у сфері новин скоротилася дистанція між читачами, мовниками і журналістами – просування нових медіаплатформ кинуло виклик традиційній односторонній комунікації. За усіма традиціями новин медіа читачі можуть надавати індивідуальний зворотний зв'язок авторам і брати активну участь у процесі написання новин. Тепер аматори та професійні журналісти працюють на взаємну вигоду видаючи актуальні

новини у найшвидший спосіб. Аудиторія, маючи доступ до онлайн-платформ, у змозі швидко передавати новини та інформацію журналістам, які своєю чергою готують вже професійну публікацію. Так традиційна журналістика і змінилася в бік сучасної журналістики, що спостерігається у піднесенні в ідеї спільних новин.

С. Стінсен писав, що технології вплинули на журналістику таким чином, що різниця між роллю носіїв новин і журналістів в очах громадськості полягає лише в їхній професійній ідентичності. Тому особистість журналіста стає все більш важливою для його/її успіху [79]. Ідентичність журналіста в соціальних мережах – це поєднання особистої ідентичності та професійної особистості. Однак соціальні мережі мають надзвичайний рівень і швидкість обміну інформацією, і всередині них важко зберегти особисту ідентичність, особливо для тих, хто працював на медіаплатформах щодня.

Через соцмережі суспільство відійшло від традиційної журналістики. Це дає можливість читачам виходити за рамки традиційно визначених обмежень і публікувати власний вміст. Соціальні медіа розширили можливості аудиторії настільки, що це тепер не лише питання зворотного зв'язку, наданого аудиторією, але і самостійної трансляції повідомлень користувачами, що беруть на себе роль мовника. Галузь поступово відходить від традиційної журналістики. Оскільки нове покоління журналістів залучається до індустрії, для них буде більш плідно використовувати більше можливостей соціальних мереж і відкривати нові горизонти, а також нові ринки. У цьому випадку консервативний підхід журналістів може тільки зашкодити їм і «викинути» їх з індустрії, тож доречним у мінливу епоху цифрового прогресу буде підлаштовуватися і йти у ногу із невпинною революцією соціальних медіа.

Наразі журналістика і нові медіа тісно пов'язані одне з одним як галузі. Безсумнівно, інтеграція журналістської діяльності в мережевий

простір надає фахівцям нові можливості для взаємодії із аудиторією. Тож будь то онлайн-медіа або соціальні мережі, галузь соціальних комунікацій має низу перспектив для подальшого розвитку. Однак не варто і ігнорувати загрози – користувачі соціальних мереж, що мають віртуальні права на поширення контенту власного авторства, потрохи починають складати неабияку конкуренцію професійним медійникам.

Право- і зоозахисна журналістики знаходять своє відображення як у традиційних медіа, так і в нових – онлайн-ресурсах і соціальних мережах. Однак, було помічено, що широка громадськість стала відходити від «застарілого» формату новинних медіа до їхніх скопійованих повідомлень, що виставляються на краудсорсингових сайтах. К. Сперджен та ін. писали, що «покоління Y здебільшого не читає мейнстрімові газети або, принаймні, не так, як їхні батьки, бабусі та дідусі» [77], з фактом чого намагаються боротися різні медіа, що радикально змінюють свої бізнес-моделі. Однак, попри це, головна турбота журналістики про суспільні інтереси продовжує залишатися єдиним фактором для різних платформ і поколінь.

1.3. Сторітелінг у диджитал-медіа як механізм захисту прав тварин

Журналісти, висвітлюючи правозахисну тематику, можуть виконувати функції «сторожового пса», пишучи новини про події у сфері, або функції «пса-охоронця», захищаючи суспільні цінності та інтереси. В останньому випадку медійники-правозахисники звертаються у своїй діяльності до нетрадиційних або нових жанрів журналістики, маючи на меті привернути якомога більшу увагу громадськості і здійснити нормативну і освітню функцію:

- документально-публіцистична біографія
- автобіографія
- документальний фільм

- фотовиставка
- медіапрезентація
- журналістське розслідування
- журналістика даних
- журналістика рішень
- сторітелінг та ін.

Варто зазначити, що елементи адвокації у правозахисній журналістиці також можуть проявлятися і більш витонченими способами як побічний продукт вибіркової природи журналістики, що призводить до того, що одні голоси та проблеми включаються, ігноруються або пропагуються сильніше, ніж інші. Ступінь адвокації, присутньої в окремих журналістських творах, може варіюватися від відкритих проявів цілеспрямованої правозахисної журналістики, до включення більш тонких елементів адвокації в історію як побічний продукт журналістської продукції.

Вплив медіаповідомлення на суспільство, що є самоціллю правозахисної журналістики, залежить від «контексту, каналу зв'язку і. головне, від самого формату повідомлення [31]. Успішність матеріалу залежить не тільки від того, про що розповідається, але від того, яким чином це розповідається. У випадку із правозахистом функція журналістики полягає у тому, аби сформулювати певне ставлення до проблеми, що стає першим кроком до її вирішення. У статті «Чому ваш мозок любить гарний сторітелінг» П. Зак описував, що історії про героїв викликають у мозку реципієнтів синтез окситоцину. Натомість цей синтез надалі впливає на бажання людини допомагати іншим, наприклад, жертвувати гроші на благодійність, пов'язану із темою переглянутої історії. «Окситоцин виробляється, коли нам довіряють або проявляють до нас доброту, і це спонукає до співпраці з іншими. Це робиться за рахунок посилення почуття емпатії – нашої здатності переживати емоції інших» [88]. Дослідження показало, що історії впливають на людей і змінюють ставлення людей, їхні

переконання та поведінку, що надзвичайно корисно для цілей, які переслідує правозахисна, а в нашому випадку і зоозахисна, журналістика.

А. Безверха писала, що «не відступаючи від журналістських стандартів, за допомогою особистих історій своїх героїв журналісти, які працюють із соціальними темами, можуть допомогти аудиторії глибше розібратися з причинами та наслідками соціальних проблем, влучно проілюструвати складні процеси, показати контекст і перешкоди, з якими стикаються люди, їхній щоденний досвід та переживання» [2, с. 64]. Сторітелінг працює через поєднання сюжету та емоцій. Драматургія, що лежить в основі сюжету, затримує увагу читача шляхом розвитку напруги під час оповіді. Якщо історія здатна створити таку напругу, реципієнт, імовірно, розділить емоції з персонажами у ній, а після її закінчення, може продовжити імітувати почуття та поведінку цих персонажів. Досягається така напруга завдяки комбінації сюжету, сцен, діалогів, динаміки. Вдала структура тексту забезпечить ефект присутності для аудиторії. Занурення в подію викликає в читача/глядача відчуття співучасті, емпатію. «використання прямих і непрямих цитат, переплетення голосів персонажів, у тому числі і внутрішніх, забезпечує сенсорне сприйняття, занурення в текст» [31].

Сторітелінг є інструментом доступного, зрозумілого, легкого для сприйняття викладу подій і ідей. Цей жанр працює на відчуття і емоції, розповідаючи історію героя, передаючи його досвід, його світосприйняття, і даючи можливість реципієнту самому вирішити, як він ставиться до побаченого. Це значно відрізняється від підходів традиційної журналістики. Як зазначила В. Маркова, сторітелінг «апелює до чуттєвої сфери і уникає аргументації, тим самим знижуючи контраргументацію: на історію можна відповісти тільки іншою історією» [31].

Вдала історія формується за допомогою певних наративних методів, які використовуються при написанні тексту. Якщо оповідач ретельно

підбирає послідовність розгортання – розташовує персонажів, розподіляє дії і діалоги по сюжету – він робить свою історію сильнішою і більш захопливою для читачів. О. Харитоненко прописала і інші прийоми, які використовуються в межах сучасного сторітелінгу:

1. Яскрава та деталізована «реконструкція сцени» (опис місцевості) одночасно посилює як інформативність, так і емоційну складову повідомлення; читач одразу опиняється втягнутим у розповідь, оскільки жваво уявляє антураж, пов'язаний із подією;

2. Структурування подій в традиційних і сторітелінгових новинах принципово різниться; в першому випадку ми рухаємося від останніх, найсвіжіших подій до бекграунду, сторітелери ж приберігають розв'язку для завершення розповіді; у новинах використовується здебільшого минулий час, а в сторітелінг тяжіє до використання дієслів у теперішньому часі, що створює напруженість, атмосферу очікування;

3. Використання точок зору в структурі оповіді – введення у текст прямої та непрямої мови персонажів, цитат, більшою мірою, пожвавлює оповідь цитування «внутрішнє» (відтворення діалогів, які відбувалися безпосередньо під час події), а не «зовнішнє» (коментарі постподієві) [54, с. 245].

Також серед особливостей матеріалів жанру сторітелінгу виділяють: важливість наявності причинно-наслідкових зв'язків протягом розповіді; точкове прописування деталей для посилення ефекту присутності; наведення прикладів замість надання оцінки ситуації; ведення оповіді простою, зрозумілою мовою, уникаючи термінології. В. Маркова зазначала, що прийоми, притаманні сторітелінгу, підвищують його комунікативний вплив:

- сама форма побудови історії ГЕРОЙ, що є, з одного боку, повсякденною, з іншого, апелює до міфу, архетипів;

- структура викладу і стилістики (сюжет, сцени, діалоги, динаміка, інтрига, передчуття «кінця»);
- спрямованість на емоційну сферу (залучення в подію, співучасть, емпатія, занурення);
- когнітивна складова (зрозумілість, доступність, легка засвоюваність, запам'ятовуваність);
- використання тонких механізмів переконання [31].

Сторітелінг вчасно припав на епоху диджитал-журналістики. Попри вже напрацьовану звичку аудиторії сприймати інформацію поверхнево і не заглиблюватися у зміст, унікальний контент у вигляді сторітелінгу на контрасті нерідко виграє у перегонах за увагу читачів. Інтерактивний характер нових медіа розширює потенціал оповідань – ефект від матеріалів посилюється за допомогою додання мультимедійного контенту до тексту. «Комунікативними особливостями мультимедійного сторітелінгу є використання в якості засобу впливу на аудиторію одночасно різних видів контенту (текст, графіка, анімація, відео-, аудіо-), які працюють на досягнення однієї мети, логічно доповнюючи і продовжуючи один одного в одному медіаповідомленні. Мультимедійний сторітелінг передбачає принцип інтерактивності» [31]. Зображальні елементи додають ефекту репортажності розписаним історіям. Вони не тільки ілюструють текст, вони стають його невід'ємною частиною, ще глибше занурюючи читача в оповідь. «Читач спочатку занурюється в опис і моделює в своїй уяві певну картину, потім він може побачити її за допомогою відео очима учасника подій, паралельно вона йому відкриється пропущеною через уяву фотографа в інтерактивних панорамах тощо» [54, с. 245].

Сторітелінг виступає зручним і ефективним інструментом комунікації, який допомагає здійснювати вплив на реципієнтів. Розповідання історій в правозахисній журналістиці чинить ефект завдяки передачі людського досвіду. Соціальні процеси, події суспільного значення розкриваються крізь

«голос» людей, кого це торкнулося напряду або опосередковано, однак достатньо, аби пережите було почутим. У висвітленні теми боротьби за права людини виділяють 4 основні групи сюжетів:

- історії боротьби правозахисників та правозахисниць;
- історії, пов'язані з діяльністю правозахисних організацій;
- історії про людей, які потребують захисту їхніх прав;
- історії, що побудовані на цінностях дотримання прав людини [31].

У випадку із зоозахисною тематикою такими групами сюжетів можуть бути:

- історії боротьби зоозахисників і зоозахисниць ;
- історії, пов'язані з діяльністю зоозахисних або дотичних до них організацій;
- історії тварин, чиї права порушуються, можуть бути порушені і потребують захисту;
- історії, що побудовані і висвітлюють цінності дотримання прав і свобод тварин.

Для кращого функціонування історії в мережі і ефективного подальшого впливу на реципієнтів має бути дотримано декілька базових для журналістики умов. Важливо розуміти з якою метою готується матеріал, а також те, як цільова аудиторія згодом зможе використовувати інформацію, отриману з нього. В. Маркова визначила, що за допомогою сторітелінгу як інструменту медіа мають можливість:

- ефективно інформувати спільноту щодо правозахисної проблематики;
- створювати сприятливий контекст для актуалізації правозахисної проблеми;
- транслювати цінності і світогляд, побудований на правах людини;
- показувати зміни та суспільні трансформації щодо дотримання прав людини;

- привертати увагу донорів і громадськості до проблем із дотриманням прав людини;
- мотивувати, закликати до дії, надихати наявних і майбутніх співробітників і волонтерів, що займаються цим напрямком;
- демонструвати успіхи правозахисних організацій та ділитися проблемами;
- висловлювати солідарність;
- сприяти консолідації навколо проблеми з дотриманням прав людини;
- навчати захищати свої права;
- стати експертним медіа у правозахисному напрямку;
- консолідувати навкруги медіа лояльну аудиторію [31].

Зоозахисний сторітелінг надає схожі можливості для висвітлення медіа теми захисту прав тварин. Так завдяки матеріалам цього жанру спільнота може бути поінформована у справах тварин, ситуаціях із порушення їхніх прав і питаннях їхнього захисту. Як і у випадку із людською правозахисною тематикою, важливо формувати ґрунтовний контекст для ефективного поширення і актуалізації проблеми. Транслюючи гарний приклад, журналістика може формувати у суспільства світогляд і цінності, в основі яких лежить розуміння і дотримання прав тварин. Позитивний досвід, покладений в основу матеріалу, історії успіху у боротьбі за права показують зміни у суспільстві на краще. Матеріали, що висвітлюють тему з менш привабливого, а часом і трагічного, боку працюють на привернення уваги благодійників і соціуму в цілому до проблем у зоозахисній сфері. Ще однією частиною суспільства, інтерес і дію якої треба стимулювати, є потенційні співробітники і волонтери, що працюють у сфері зоозахисту. Це, зокрема, можна робити через демонстрацію результатів роботи організацій, що опікуються захистом прав тварин, однак не забуваючи і про проблеми, з якими вони можуть

стикнутися. І, наостанок, медіа, що висвітлює зоозахисну тематику, сприятиме не тільки консолідації навколо проблеми з дотриманням прав тварин, а й лояльній аудиторії навколо себе.

У випадку із традиційними, а також подібними їм онлайн-медіа журналісти дотримуються стандартів журналістики, висвітлюючи чутливі і соціальні теми. Однак вектори, в яких працює мережева, а часом і аматорська, журналістика, можуть значно відрізнятись. Все частіше соціальні явища розглядаються в Інтернеті. Це місце для публічного обговорення сучасних питань і, водночас, виступає засобом комунікації, який може вплинути на те, як у майбутньому відбуватимуться публічні та навіть політичні дискусії. Д. Свон і Дж. МакКартні, розглядаючи аргументи, якими користуються автори при написанні матеріалів у диджитал-просторі, визначили дві основні стратегії – за права тварин і проти них. Увага дослідників була зосереджена на використаній лексиці, висунутих претензіях, аргументах і риторичних стратегіях для того, щоб зробити ці заяви переконливими, наприклад, звернення до особистого досвіду та використання технічних або спеціалізованих термінів. «Під час аналізу матеріалу постійне занепокоєння полягало в тому, як дискурсивні стратегії працювали ідеологічно, наприклад, як вони описували тварин, людей і використання людьми тварин і як конструкції однієї сторони дискусії співвідносилися з конструкціями іншої» [80, с. 301]. Групами аргументаційних стратегій, визначених Д. Свон і Дж. МакКартні, за права тварин є:

- зображення тварин, які страждають, коли люди використовують тварин;
- зображення людей і дослідників жорстокими або жадібними;
- представлення використання тварин в контексті пригнічення/дискримінації;

- розгляд використання тварин як непотрібне та небезпечне для здоров'я людини;
- побудова рівнозначності та взаємозв'язку між людей і тварин;
- представлення прав тварин як мирних і гуманних.

Проти прав тварин:

- представлення використання людьми тварин як корисних і необхідних для добробуту людини;
- встановлення прав тварин як несумісних із добробутом людини;
- представлення використання тварин як нормальних і несумісних з правами тварин;
- представлення зоозахисного руху та його ідей екстремістськими, емоційними або такими, що утискають людей;
- представлення дослідників гуманними.

Вважаємо за доцільне розглядати ці стратегії, оскільки навіть у межах такого жанру як сторітелінг, оскільки шляхом подання історії і суджень героїв, так чи інакше можна легко примкнути до одного із рухів – за чи проти прав тварин. Водночас для журналіста-зоозахисника може стати в пригоді розуміння того, якими лексичними засобами керується «табір супротивників», оскільки зіткнення інтересів все ж не оминати.

Сторона, яка виступає за права тварин, апелює до емоцій читача, спрямовуючи увагу на страждання звірів, коли йдеться про експлуатацію їх людьми. «У цьому дискурсі сенс використання тварин людьми зображається як болем і смертю для тварин, а тваринам надається статус жертви, що потенційно може викликати співчуття чи провину в читача» [80, с. 302]. Експлуатація у таких випадках прирівнюється до випадків пригнічення людьми людей і представляється як акт дискримінації, аби поставити тварин у більш вигідне становище для захисту їхніх прав. «Використання дискурсу про гноблення та створення позиції суб'єкта для тварин як жертв гноблення розміщує тварин у структурі прав, яка включає

права на справедливість ... Ці порівняння використання тварин ... концентраційними таборами та рабством мають відтінок порушень прав людини, військових злочинів та етнічних чисток. Використання цього дискурсу переносить розуміння страждань тварин у моральну сферу» [80, с. 305]. Також існує і стратегія, яка використовується для явного прив'язування використання тварин людьми до моральної сфери. Полягає вона у тому, що використання тварин розглядається як «симптом людської зіпсованості чи морального дефіциту», чим викликає сором, оскільки те, що люди коять стосовно тварин, свідчить про перших як про вкрай негуманних.

Сторона дискусії, що виступає проти прав тварин, працює на заперечення їх як таких. У своїх основних аргументаційних стратегіях автори визначають використання тварин як корисне та необхідне для добробуту людини. Водночас заперечується і теза зоозахисної сторони про те що використання тварин є проявом утисків і спричинення страждань. Ба більше, тварини можуть представлятися у матеріалах «альтруїстичними мучениками», «рятівниками» (у випадку із використанням тварин для дослідів). Дослідники зазначають, коли оглядають один із уривків аналізованого тексту: «Вдячний тон («дякую», «у найкращому значенні цього терміну») позиціонує мовця як вдячного за смерть тварин» [80, с. 312]. Варіант тези щодо утисків і дискримінації підриваються заявами про те, що використання тварин людьми є природною, еволюційною нормою, властивою для кожного виду – такий собі варіант харчового ланцюга. Дослідники зазначають: «Зазнає поразки спроба ... обґрунтувати, чому добробут людей важливіший за добробут тварин. Уривки розглядають використання тварин як необхідне для добробуту людей, але не надають істотної підтримки для припущення, що заперечується стороною, яка підтримує права тварин, що добробут людей має бути пріоритетним» [80, с. 312].

Адвокаційну стратегію зоозахисного руху «підривають», заперечуючи експлуатацію в її моральній силі і таким чином відсікаючи права, що само собою продовжує дискурс гноблення. Ба більше, сторона, яка виступає в опозиції до захисту тварин, розглядає діяльність другої як таку, що дискримінує людей. Для цього використовується іронія, наведення слів у лапках, що пригнічує силу прав тварин як факту. «Аргументація спрямована не на досягнення раціонального рішення, а на підрив подання використання тварин як морально проблематичного, сатира та сарказм використовуються досить ефективно для тривіалізації аргументів зоозахисту» [80, с. 315]. Ще однією аргументаційною стратегією, яку дослідники визначили як «найпотужнішу», є представлення руху із захисту тварин таким, що зазіхає на права тварин і робить спроби заперечення їх. Такий елемент відвернення уваги від проблеми, коли «стрілка повертається» навмисно, апелює до того, що прийняття і розширення прав тварин (у випадку із повним їх запереченням і систематичним їх порушенням) обов'язково завдасть шкоди добробуту людини.

Знання про аргументи для захисту тварин і варіанти того, яку контраргументацію можуть навести «супротивники» руху, може знадобитися у написанні історій, що розповідаються у контексті зоозахисної журналістики. Продукт у жанрі сторітелінгу, за дотримання основних принципів медійної галузі, має висвітлювати різні погляди. Наведені аргументи є такою собі пам'яткою, в якому напрямку можна шукати героїв для матеріалів. Однак, виходячи із зазначених методів, резюмуємо, що тема є доволі дискусійною через низку маніпулятивних інструментів, якими можуть користуватися противники прав тварин. Нові медіа відкриті до аудиторії та авторів-аматорів, тож не виключається вірогідність того, що навіть матеріал такого вільного жанру як сторітелінг може потрапити під критику.

Дотримуючись принципів основних діяльності, етичних кодексів, керуючись міжнародними і українськими нормативно-правовими актами, журналіст, що спеціалізується на зоозахисній тематиці, може видати ґрунтовний матеріал, який розповість важливу для соціуму історію і зробить свій внесок у боротьбу за права тварин.

РОЗДІЛ 2 ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗООЗАХИСНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ У НОВИХ МЕДІА

2.1. Зоозахисна журналістика в онлайн-медіа України

Традиційні медіа були відсунуті на другий план тоді, коли життя більшості людей перейшло і знайшло відгук у мережевому просторі. Відпала потреба у телебаченні, радіо та газетах у їхніх звичних формах. Аудиторія вважає зручнішим мати можливість отримати доступ до будь-якої інформації у будь-який час зі свого смартфона або комп'ютера, а не чекати на новий випуск новин, радіопередачі або газети. Із початком повномасштабного вторгнення вимоги до медіа стали ще жорсткішими. Базовий інстинкт самозбереження, що «включається» в критичних для життя умовах, диктує людям потребу в обізнаності щодо будь-якого натяку на небезпеку, що наближується.

За вимогою воєнного часу на перший план стали виходити такі якості медійних повідомлень як оперативність та достовірність. Ба більше, як суспільству, так і медіа довелося вивчити, що в умовах активного збройного конфлікту інформація може вважатися достовірною тільки якщо вона офіційно надійшла від органів влади і уповноважених осіб. Професійні інтернет-медіа наразі керуються рекомендаціями Міністерства Оборони України щодо висвітлення бойових дій. Онлайн газети, журнали, сайти інформаційних агенцій, сайти новин, групи новин, інтернет-телебачення, інтернет-радіо дотримуються висунутих воєнним часом вимог і висвітлюють різноманітні аспекти життя України і світу. Поруч із інформуванням про події, пов'язані із повномасштабним вторгненням, медіа працюють і на висвітлення тем зі сфери політики, економіки, культури, спорту, туризму. У рубриці «Суспільство» на багатьох ресурсах серед соціальних тем «проблискує» і тема тварин. Одним із таких медіа є Державне інформаційне агентство «Укрінформ» – першоджерело

інформації для багатьох медіа України. Його діяльність представляє багатий емпіричний матеріал, за допомогою якого можна відстежити основні вектори і тенденції зоозахисної журналістики. А державна форма власності агентства цілком може свідчити про те, що матеріали, які воно викладає, є спробою держави сформуванати національний погляд на питання захисту прав тварин.

В окремому дослідженні ми визначали і характеризували тенденції у тематичному спрямуванні зоозахисних матеріалів онлайн-медіа «Укрінформ» [56]. Тоді ми присвоювали матеріалам категорії у вигляді ключових слів аби схарактеризувати зміст викладеної інформації як основні питання сфери зоозахисту воєнного часу:

- злочини проти тварин;
- порятунок;
- евакуація;
- притулки;
- просвіта;
- адопція;
- держініціатива;
- ветеринарна допомога [56].

Категорія «злочини проти тварин» призначалася повідомленням, у яких інформаційним приводом ставали акти насильства над тваринами (у аналізованих текстах такі випадки мали характер навмисних з боку людини і спричиняли смерть жертв). Хоч такі новини і не захищають права тварини, вони зображують настання адміністративної, а то й кримінальної відповідальності для злочинців. Це, по-перше, свідчить про виконання уповноваженими структурами своїх обов'язків і реагування на кричущі випадки насильства, а, по-друге, може відігравати запобіжну функцію. «Порятунок» як ключове слово надавалося матеріалам, що висвітлювали процес визволення тварин з критичних для їхнього життя умов (наприклад,

діставання їх з-під завалів або зачинених і покинутих квартир). Категорія «евакуація» призначалася для повідомлень, які висвітлювали процеси збирання і вивезення тварин з небезпечних територій (зокрема, евакуація тварин за кордон). Тексти про функціонування притулків і історії їхньої діяльності позначалися однойменною категорією. Пункт «просвіта» включав у себе ті матеріали, що зосереджувалися на соціокультурній сфері за допомогою якої привертається увага до зоозахисної тематики (церемонії нагородження, кінематографія, проведення конкурсів тощо). Категорією «адопція» маркувалися публікації, що наголошують на важливості надання тваринам дому і люблячої сім'ї. «Держініціатива» свідчила про появу в інформаційному просторі повідомлень про введення органами влади програм та проєктів у сфері зоозахисту. «Ветеринарна допомога» свідчить про наголошення у тексті на діяльності ветеринарних клінік або просто на наданні тваринам відповідної допомоги.

Результати дослідження, в якому ми вираховували відсоткове співвідношення частотного вживання категорій, показали тенденцію у тому, на що зоозахисна журналістика воєнного часу робить акцент. Нами було визначено, що на першому місці серед тем, які зачіпаються в матеріалах «Укрінформ» стоїть адопція – один із найперспективніших методів досягнення добробуту тварини.

Попереднє дослідження було зосереджене на мікротемах, висвітлених у матеріалах, і їхній категоризації. У цій же роботі ми розглядаємо зміст 30 обраних публікацій за вже визначеними нами групами сюжетів, і те, які основи журналістики із захисту тварин завдяки їм розкриваються. Такий аналіз має на меті виокремити пріоритети у медійному дискурсі «Укрінформу» як мовника та окреслити ті пункти зоозахисної журналістики, які «просідають» і потребують більшої уваги від галузі.

З переліку аналізованих нами матеріалів історії боротьби зоозахисників та зоозахисниць як перша група сюжетів були використані

усього двічі. Новина «В Україні відзначили 20 волонтерів, які рятують тварин» [5] здійснює пункт журналістики із захисту тварин з інформування про події у сфері. У випадку із цим матеріалом інформативна функція виконується через розповідь про діяльність волонтерів у контексті церемонії нагородження за активність у справах тварин. Інформування суспільства про права тварин та засоби їхнього дотримання було здійснено у межах матеріалу «У Києві відкрили мурал із дівчиною, яка на початку війни врятувала собак з Ірпеня» [46]. Історія волонтерки-зоозахисниці, на честь якої створили мурал, прямим текстом наголошує на темі адопції і зазначає важливість її популяризації як явища.

Найбільшою групою матеріалів, сформованих за певним сюжетом, стали історії, пов'язані з діяльністю зоозахисних або дотичних до них організацій. На виконання функції з інформування про події у сфері захисту прав тварин створені такі публікації:

1. «Укрзалізниця евакуювала 112 тисяч тварин з початку повномасштабної війни» [53] – наведення статистики акціонерного товариства про здійснення перевезень тварин як форми евакуації тих з небезпечних територій. У цьому випадку ми вважаємо «УЗ» дотичною до сфери захисту тварин організацією державного значення.

2. «UAnimals планують зібрати ₪500 тисяч на домівки для тварин у прифронтовій зоні» [81] – заява про відкриття збору є тільки початковим етапом реалізації проєкту, тож ми надаємо цьому повідомленню тільки статус інформативного.

3. «Буковина прихистила понад 100 врятованих собак і котів з Херсонщини» [4] – в матеріалі наявна констатація факту допомоги тваринам громадською організацією.

4. «Як рятують постраждалих внаслідок катастрофи на Каховській ГЕС тварин?» [59] – інформування про проведення брифінгу із

теми порятунку тварин за ініціативи Медіацентр Україна – Укрінформ і за участі директорки Res Patron Center Ірини Подвойської.

5. «Ініціатива Save Pets of Ukraine за підтримки компанії Kormotech та ГО Інтерньюз-Україна ініціює всеукраїнський конкурс журналістських матеріалів «Країна, дружня до тварин» [20] – матеріал закликаний стимулювати інтерес журналістів до зоозахисної тематики шляхом закликання до участі у конкурсі.

Діяльність зоозахисних організацій може розкриватися через зображення життя тварин в умовах порушення їхніх прав, завдяки чому робиться акцент на важливості роботи, в результаті якої тваринам забезпечується потрібний рівень добробуту. «Кожне життя важливе: як волонтери рятують тварин у затопленому Херсоні» [23] акцентує увагу на тому, яких форм набуло порушення прав тварин із приходом війни – тварини потерпають від наслідків бойових дій. У випадку цього матеріалу підриг Каховської ГЕС став бідством, від якого тварин довелось рятувати волонтерам. Інший варіант реагування зоозахисних організацій на порушення прав тварин зображено у новині «У Києві зоозахисники вшанували пам'ять тварин, що загинули під час окупації Бородянки» [49]. Хоч проведення мирної акції нічим не зарадить «пухнастим смертям», однак захід привертає увагу громадськості до жертв війни, долею яких опікуються працівники сфери захисту тварин.

Дотичною до зоозахисту організацією ми можемо також назвати правоохоронні органи, які виконують свої обов'язки з реагування на випадки жорстокості, направленої на тварин. Так активна робота цих структур знаходить своє відображення у матеріалі «Цьогоріч порушили 83 кримінальні справи щодо жорстокого поводження з тваринами».

Інформування суспільства про права тварин та засоби їхнього дотримання в основному здійснюється через подання зоозахисними організаціями прикладу правильного поводження з тваринами. Такий підхід

простежується у матеріалах «Песик Ізюм та котик Бахмут» [34], «ЗооПатруль: Як на Київщині рятують безпритульних і покинутих тварин» [17], «У Києві Patron Pet center приймає тварин, врятованих з Херсона» [45], «З Херсонщини до Львова евакуювали майже 170 тварин» [15], «Save Pets of Ukraine випустила благодійну книгу про тварин під час війни». В сюжетах наголошується на наданні ветеринарної допомоги, реабілітації тварин, наданні їм задовільних умов утримання і важливості пошуку тваринам сім'ї.

При реалізації пункту про надання прозорості і оприлюднення механізмів захисту прав тварин більше уваги приділяється саме дотичним до зоозахисних організацій, якими виступають державні структури. Механізмами захисту стають:

- створення органами влади тимчасові притулки і центри захисту (матеріали «Зоозахист під час війни: щоденний подвиг, який не всі бачать» [16], «Із затопленої Херсонщини врятували ще 30 котів і понад 100 собак» [19], «У київському притулку «Виставковий центр» можна взяти врятованих з Херсонщини тварин» [50]);

- запуск сервісів для допомоги тваринам («У Києві запрацював сервіс пошуку тимчасового притулку для тварин «єКуточок» [47], «У Києві запустили чат-бот TinPet, який допоможе безпритульним тваринам знайти домівку» [48]);

- запровадження системи обліку і ідентифікації тварин («В Україні створять Єдиний реєстр домашніх тварин» [6]);

- створення допоміжних матеріалів для тварин, що знаходяться у зоні ризику («Презентація посібника «Рекомендації з тактичної бойової допомоги собакам» [40]).

Історії тварин, чиї права порушуються, можуть бути порушені і потребують захисту розкривають декілька основ зоозахисної журналістики. Засвідчення життя тварин в умовах системного порушення прав

відображається у матеріалах «Під завалами зруйнованого ракетною будинку у Львові на 11 день знайшли живого кота» [41] і «У харківському «Фельдман Екопарку» [52] отруїли тварин». В першому зазіхання на життя кота відбулося через ракетний удар як один із проявів бойових дій на території України. Однак у другому наведеному матеріалі порушення прав тварин зображено у найвищій його формі. Жителів контактної зони – кролів – було отруєно. І якщо у випадку із бойовими діями тварини стають супутніми жертвами, то отруєння у Екопарку має характер навмисного вбивства.

Продовжуючи тему злочинів проти тварин, знову зазначимо про функціонування державних інститутів і виконання ними зобов'язань у сфері зоозахисту. У повідомленні «У Львові звільнили керівника та ветеринара притулку для тварин через евтаназію двох здорових собак» [51] відображено механізм реагування на правопорушення, коли винних притягають до кримінальної відповідальності, а кейсу надають оприлюднення. Такі медійні матеріали, звісно, не гарантують неповторення, однак дають зрозуміти суспільству і його членам, що зазіхання на права тварин не залишиться без покарання.

Тварини, чії права порушуються, можуть бути порушені і потребують захисту, стали героями фільму, якому присвячена новина «На Берлінале показали перший трейлер кіноальманаху «Війна очима тварин» [32]. Зміст матеріалу присвячений життю тварин в умовах війни і привертає увагу до фактів і ризиків порушення прав тварин, що зараз супроводжує їх. Собака, з матеріалу «Відставний прикордонний собака шукає домівку: господар на війні, а його пес опинився на вулиці» [8], знаходиться на дуже низькому рівні добробуту. Його історія покликана не тільки розповісти про його важку долю, а й спробувати знайти йому сім'ю, яка б подбала про захист прав цієї тварини.

Останнім з нашого переліку сюжетом для зоозахисної журналістики є історія, побудовані на і висвітлюють цінності дотримання прав і свобод тварин. Матеріал «Польща змінила правила ввезення домашніх тварин з України» [36], що має на меті поінформувати громадськість про події у сфері, може викликати в читачів обурення. Сусідня країна скасувала спрощені умови в'їзду з тваринами, впускаючи тепер тварин за загальними умовами, затвердженими для всього Європейського Союзу. На нашу думку, такі правила забезпечують як безпеку тварин, яких ввозять, так і тих, з якими ввезені тварини будуть контактувати. Інформування про права тварин та засоби їх дотримання здійснене за допомогою новини «У Вінниці відкрилося перше соціальне котокафе» [44], в якій зазначені правила поведінки із тваринами кафе. Також тут позитивно пропагується тема адопції, яка є головною метою діяльності закладу. Ще один приклад інформування з прав тварин – матеріал «Поранену в Україні вівчарку Рембо вилікували – тепер вона в поліції Будапешта» [37]. Як і в решті розглянутих нами випадків, це медіаповідомлення досвідом героїв просуває високий рівень дотримання тваринного добробуту. Постраждалого собаку вилікували, знайшли йому сім'ю і зараз він проходить курс реабілітації, що є проявом забезпечення свобод тварини.

Для визначення того, які з групи сюжетів є найпопулярнішими в онлайн-медіа «Укрінформ» ми зробили горизонтальну діаграму з накопиченням. Вона вкупі з якісно-кількісним аналізом наочно проілюструє запитувані нами позиції.

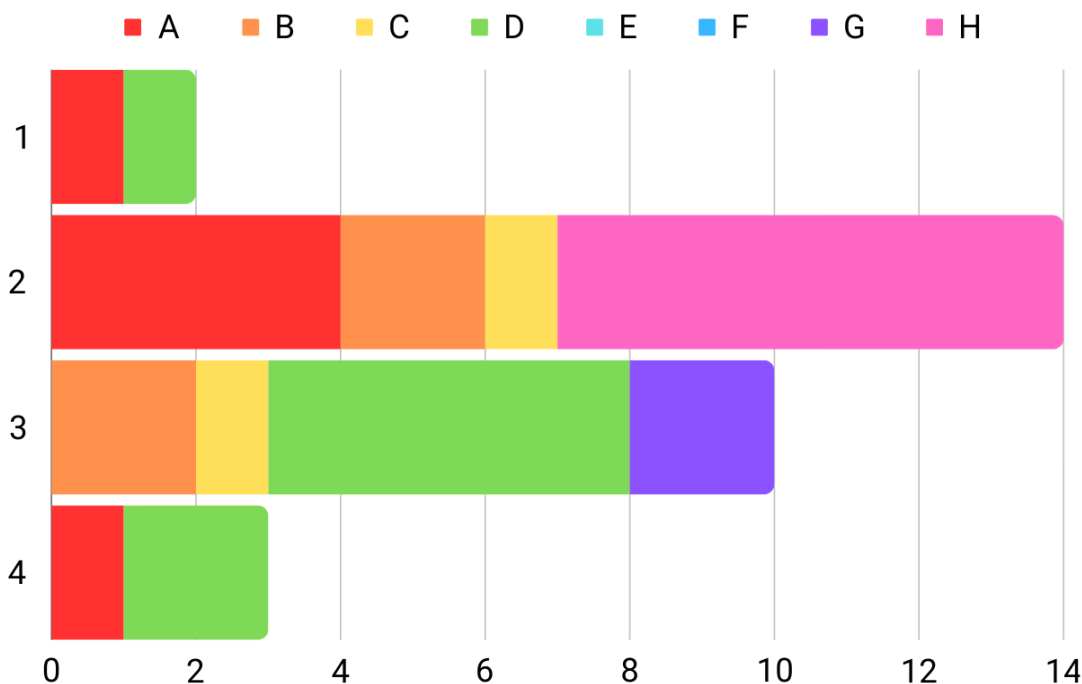

Рис. 2.1.1. Діаграма сюжетно-функціональних сполучень.

Задля спрощення читання діаграми (рис. 2.1.1) ми закодували сюжети зоозахисної журналістики арабськими цифрами, а функціональні основи – латинськими літерами. У порядку від найбільшої кількості матеріалів, вписаних у певний сюжет, до найменшої:

1. Історії, пов’язані з діяльністю зоозахисних або дотичних до них організацій (закодовані під номером 2) – 14 публікацій;
2. Історії тварин, чиї права порушуються, можуть бути порушені і потребують захисту (закодовані під номером 3) – 10 публікацій;
3. Історії, що побудовані і висвітлюють цінності дотримання прав і свобод тварин (закодовані під номером 3) – 3 публікації;
4. Історії боротьби зоозахисників і зоозахисниць – 2 публікації.

Відповідно до проведеного підрахунку, найуживанішим сюжетом є висвітлення діяльності організацій, що спеціалізуються на захисті прав тварин і боротьбі за них. Це свідчить як про безперечну активність подібних

організацій у воєнний час, так і про цінування їхньої діяльності у суспільстві на чолі зі державою. Гарним знаком виявилось те, що медіа зацікавлені в історіях тварин, а також у трансляванні їх на широку аудиторію. Такий підхід має стимулювати суспільство якщо не до дії, то принаймні до розуміння трагічності такого явища як порушення прав тварин. Сильно «просідають» історії окремих зоозахисників і історії, побудовані на цінностях дотримання прав і свобод тварин. Обидва ці пункти варто додати у стратегію розвитку зоозахисної журналістики в медійному просторі. Перший показує обличчя сфери захисту тварин через людей, роблячи її менш абстрактною в уяві аудиторії, а другий формує правильне розуміння, ставлення і поведінку для дотримання прав «братів наших менших».

Для подальшого розподілу функціональних основ журналістики у межах груп сюжетів ми окремо порахували кількість матеріалів за вже зазначеними функціональними основами. Інформування суспільства про права тварин та засоби їхнього дотримання здійснюється у 8 матеріалах. У 7 публікаціях надавалась прозорість і оприлюднення механізмів захисту прав тварин. 6 сюжетів інформували читачів про події у сфері захисту прав тварин. Засвідчення життя тварин в умовах системного порушення їхніх прав знайшло відображення у 4 публікаціях. Двічі висвітлювалось виконання державними інститутами зобов'язань у сфері прав тварин та їхнього добробуту, і двічі – транслювався «голос» тварин, що знаходяться в умовах низького рівня добробуту. Такі тенденції ми пов'язуємо із особливостями функціонування інформаційного агентства, адже його головна зобов'язаність – надавати відомості щодо того, що і де сталося. Проте два пункти зоозахисної журналістики в межах розглянутих матеріалів не виконувались – запобігання порушенню прав та злочинам проти тварин, що викликані не тільки жорстокістю, а й необізнаністю, а

також оприлюднення оцінок, висновків та рекомендацій незалежних інститутів із захисту прав тварин. Ми вважаємо, що висвітлення цих двох позицій таким великим онлайн-медіа як «Укрінформ» зможе стимулювати серед інших медіа інтерес початку вживання превентивних заходів у зоозахисному дискурсі.

У межах сюжетів на основі історій зоозахисників рівноцінно здійснено інформування з прав тварин і подій у сфері – по одному матеріалу відповідно. В сюжетах про діяльність зоозахисних організацій найбільше матеріалів (у кількості 7) присвячено оприлюдненню механізмів із захисту прав, 4 – інформуванню про події, 2 – засвідчення життя тварин в умовах системного порушення їхніх прав, 1 – відображенню діяльності державних інститутів в межах зоозахисту. Для висвітлення історій тварин, чий права порушуються, і які потребують захисту, використовуються: інформування про права – 5 разів; трансляція «голосу» і засвідчення життя тварин в умовах порушення прав – 2 і 2 рази відповідно; здійснення нагляду і стимулювання держструктур – 1 раз. В історіях, побудованих на цінностях і правах тварин 2 рази здійснюється інформування про права тварин і 1 раз – інформування про події.

В усіх розглянутих матеріалах для розкриття зоозахисної тематики використовуються різні види сюжетів і жанрів, що продиктовано особливістю ресурсу. В межах нашої теми ми шукали серед публікацій ті, що написані в жанрі сторітелінгу. На жаль, він зустрівся лише тричі із 30 розглянутих текстів. Таку тенденцію можна пояснити функціональною спрямованістю агентства, однак зауважимо, що в час активного реформування медійної сфери збільшення кількості матеріалів зазначеного жанру може позитивно вплинути на споживання інформації з теми. Апелювання до емоцій, «живі» герої, діалоги та проста лексика привносять

«душу» у текст, який для реалізації своєї мети має зачепити читача і змусити відчувати емпатію і проявляти співучасть у проблемному питанні.

Підбиваючи підсумки проведеного контент-аналізу, ми зазначаємо, що державне інформаційне агентство «Укрінформ» в межах зоозахисної журналістики висвітлює практично усі затребувані галуззю теми. В пріоритетах медіа видно такі аспекти сфери захисту тварин, як діяльність спеціалізованих організацій, державних установ, роль суспільства у процесах, а також місце тварин у цій складній системі відносин людина-тварина. Посилення частотності появи матеріалів на зоозахисну тематику в медіа може з часом сформувати в національній свідомості не тільки уявлення і розуміння про права тварин, але й стимулювати до боротьби за тих, кому ці права хоч і належать від народження, але не виконуються.

2.2. Інтерпретація результатів дослідження із потреб аудиторії в інформуванні з питань добробуту домашніх тварин і його особливостях

Працюючи над темою зоозахисного сторітелінгу в інтернет-журналістиці, ми припустили, що сучасний запит реципієнтів на інформацію з теми домашніх тварин має свої особливості. В нашому уявленні сформувалось припущення, що аудиторія, по-перше, споживає інформацію із соціальних мереж, а, по-друге, вона легше засвоює правила поводження із твариною, подані у формі історій, підкріплених чужим досвідом. Для підтвердження або спростування цієї гіпотези ми за допомогою Google-форм провели опитування щодо питань догляду і виховання за собаками як досить вимогливими домашніми тваринами. В опитуванні взяли участь 200 людей. Вибірка не є репрезентативною за віком, статтю і сімейним станом, однак ми все одно проаналізуємо основні тенденції для кожної із груп.

В основі формування вікових категорій ми заклали теорію поколінь, розписану в роботі А. Єрмоленка [14]. Тож, за вказаною теорією в нас вийшло 4 вікових групи: до 20 років (покоління Z), 20-40 років (покоління Y), 40-60 років (покоління X), 60-80 років (покоління бейбі-бумерів). Діаграма зображає кількісне і відсоткове співвідношення вікових категорій реципієнтів (рис. 2.2.1).

Ваш вік:
200 відповідей

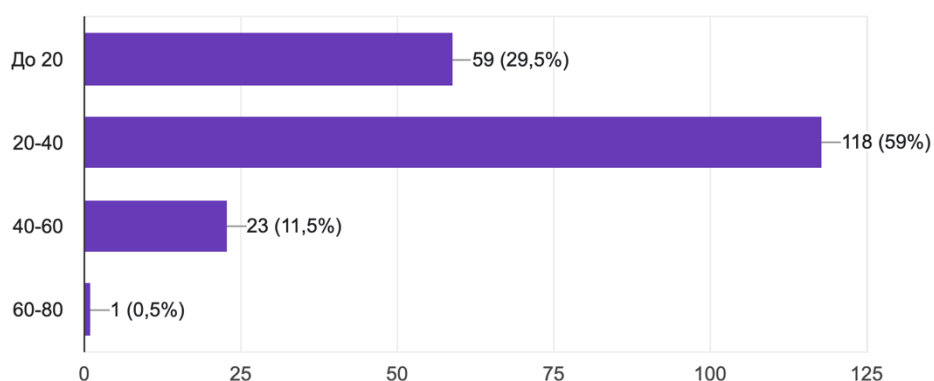

Рис. 2.2.1. Вікові категорії респондентів.

Посилання на опитування розповсюджувалось через соціальні мережі, тому точно не можна було передбачити, люди яких вікових категорій нададуть свої відповіді. Найбільшою групою респондентів стали представники покоління Y – 59 % (118 осіб) знаходяться у віці 20-40 років. Друга за величиною категорія (29,5%) налічує 59 осіб віком до 20. Покоління X представлене 23 особами (11,5%), а покоління бейбі-бумерів – лише однією людиною (0,5%). Запитання щодо статі показало, що в опитуванні взяли участь 44 чоловіки (22,2%) і 154 жінки (77,85), ще 2 людини статі не вказали. Із зазначеної кількості 44 жінки і 15 чоловіків знаходяться у віці до 20. Серед вікової групи 20-40 років 90 респондентів

жіночої статі і 28 – чоловічої. З опитуваних 19 жінок і 2 чоловіки зараз у віці 40-60 років. До категорії 60-80 років належить 1 жінка.

Сімейний стан ми визначали за категоріями «у шлюбі» і «не у шлюбі» (рис. 2.2.2). Додатковий пункт про наявність дітей цікавив нас, оскільки цей факт здібний впливати на можливість утримання тварини вдома.

Сімейний стан (виберіть один або декілька варіантів):

200 відповідей

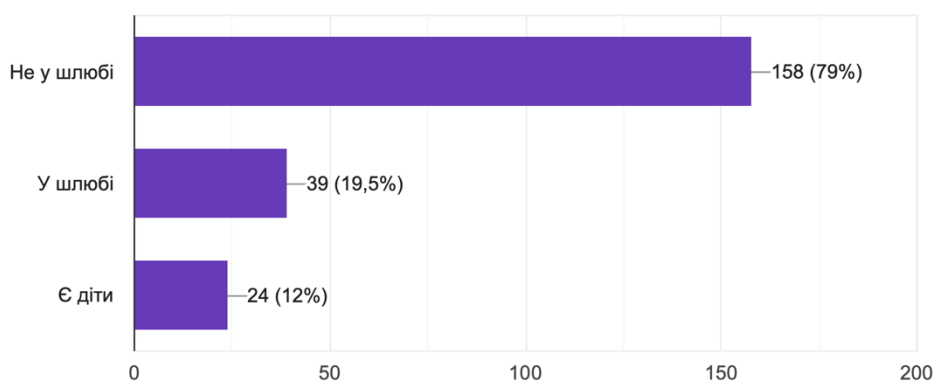

Рис. 2.2.2. Сімейний стан респондентів і наявність у них дітей.

Відповідно до діаграми найбільша категорія у 158 осіб (79%) не перебуває у шлюбі. Майже усі респонденти цієї категорії належать до вікових груп «до 20» і «20-40 років». У шлюбі знаходяться 39 осіб (19,5%), вік яких варіюється від 20 до 60 років. Категорія є діти суміжна із попередніми двома категоріями, тому ми давали можливість обирати декілька варіантів при наданні відповіді на це запитання. Статус батьків мають 24 респонденти (12%).

Співвідносячи дані з відповідями на наступне запитання ми побачили, що сімейний стан та наявність дітей у більшій кількості випадків поєднуються із утриманням домашнього улюбленця. Серед опитаних

131 особа (65,5%) є власником собаки, 53 людини (26,5%) не мають його, і ще 16 (8%) осіб збираються завести чотирилапого друга (рис. 2.2.3).

Чи є у вас собака?

200 відповідей

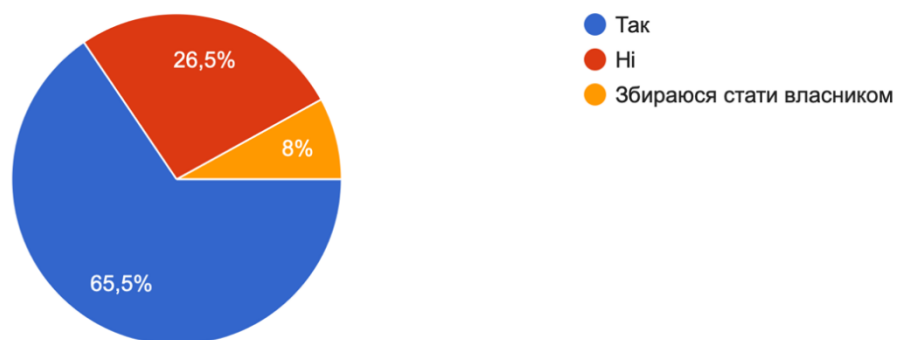

Рис. 2.2.3. Наявність або відсутність собаки в респондентів.

Кількість собак, яку ми попросили вказати наших респондентів також варіювалася від людини до людини. Так 92 людини мають по одному собаці, 36 мають по 2 собаки, у 2 людей по 3 собаки. Ще 4 людини мають відповідно 4, 6, 12 і 66 собак. Більшість собак, утримуваних респондентами є представниками різноманітних порід – зазначались алабаї, такси, вівчарки, йоркширські тер'єри, спанієлі, хаскі, ротвейлери, мопси, шпіці, мальтіпу, мальтезе, бульдоги, чихуахуа, пітбулі, лабрадори, шиб-іну, пуделі та біглі. Ми не бачимо сенсу розписувати кількісно усі породи, однак ми порахували, що 31 з 231 вказаних не має породи, але має люблячу сім'ю.

Для правильного догляду за твариною і її належного, а головне здорового виховання треба мати не одне джерело інформації. В аналізі в нас вийшло 2 групи джерел – «живі» (представлені людьми, спілкування з якими відбувається віч-на-віч) і онлайн-джерела (представлені новими медіа). В ході опитування респонденти могли обирати один або більше пунктів із запропонованих. Завдяки цьому ми маємо змогу окремо

розглянути кожну із позицій. На рис. 2.2.4. відображено результати голосування опитуваних в межах запитання щодо джерел отримання інформації. Так найбільшою довірою серед тих, хто може надати відомості з догляду і виховання, користуються ветеринари – їх відзначили 124 рази. Трохи менше – 121 раз – як джерело інформації відзначили друзів та знайомих, що є власниками тварин. А от кінологи як фахівці виступають інформаторами набагато менше. Ми припускаємо, що саме в категорії «живих» джерел кінологи не здобули великої уваги через невеликий попит у власників тварин. Не вважаємо, що це добрий знак. Допомога кінолога неоціненна у вихованні і дресуванні собаки, якщо власник хоче правильно, а головне безпечно, навчити тварину правильної поведінки. Однак наразі не усі власники мають час на тренування з фахівцем, і не усі можуть собі фінансово це дозволити.

Рис. 2.2.4. Джерела інформації, до яких звертаються власники собак у питаннях виховання і догляду за улюбленцем.

А от з-поміж нових медіа соціальні мережі експертів, що спеціалізуються на собаках, стоять на першому місці із 113 голосами. Припускаємо, що у списку цих експертів є і кінологи, до яких не усі

власники можуть звернутися віч-на-віч, однак контент яких стане у пригоді при вихованні улюбленця «в домашніх умовах». Друге місце за затребуваністю в аудиторії посідають вебсайти (98 голосів). На третьому – соціальні мережі інших власників тварин (87 голосів). Цікаво, що люди схильні набагато більше довіряти таким же власникам тварин, але з якими вони особисто знайомі. Хоча, на нашу думку, за рівнем достовірності, а може і недостовірності, ці джерела об'єктивно знаходяться на рівних позиціях. Традиційні медіа як телебачення, а також книги є найменш популярними в реципієнтів – за них проголосували 33 і 47 разів відповідно. Нема залежності між віковими категоріями і тим, звідки черпають інформацію респонденти. Як люди старших груп активної користуються соціальними мережами, так і представниками молодшого покоління звертаються у своєму пошуку книг і телебачення.

На запитання «В якій формі Вам легше запам'ятовувати важливу інформацію з догляду/виховання?» 73,5% (147 респондентів) із двох протилежним одне одному варіантів обрали повідомлення у вигляді історій, заснованих на чужому прикладі, досвіді. За теоретичні повідомлення проголосувало 26,5% – 53 особи. Ми вирішили подивитись тенденції у затребуваному форматі подання інформації залежно від вікової категорії респондента. Відсоткове співвідношення теоретичних повідомлень до тих, що подані у форматі історій, змінюється, хоч і не сильно, відповідно до віку респондентів. Чим молодшою є група людей, тим більший в них відсоток засвоєння відомостей у вигляді правил. 31,7% людей віком до 20 проголосували за теоретичний характер інформації, у групі 20-40 років відсоток зменшується – 35,2%, серед представників категорії 60-80 років – 17,4%.

У гіпотезі, яку ми висували, нас цікавили пріоритети аудиторії у джерелах і формі подання інформації з питання добробуту домашніх улюбленців. Опитування підтвердило наші очікування – більшість

респондентів обрали соціальні мережі як основне джерело інформації (з-поміж нових медіа). Надають перевагу контенту, який просувають експерти галузі, що, на нашу думку, є позитивною тенденцією, оскільки відомості, надавані фахівцями, є більш безпечними, аніж старе добре «сарафанне радіо». Ефективність сторітелінгового формату, який нас цікавить у межах нашої теми, також було доведено відповідями опитуваних. Такий характер інформації впливає на емоційний стан читачів, закріплюючи інформацію у їхній свідомості низкою асоціацій. Однак зазначимо, що теоретичні повідомлення мають місце бути. Відповідно до зацікавленості у цій категорії респондентів, ми висуваємо 30% як максимальний обсяг теорії, залишаючи 70% на сторітелінговий формат. Потреба у розповіді історій зі сфери добробуту тварин, того, як варто робити, а як – ні, дає нам привід розглядати це питання далі, звертаючи увагу на функціонування жанру у соціальних мережах.

2.3. Формування зоозахисного контенту в мережі Instagram

В цифрову епоху люди все більше часу проводять у мережі. Намагаючись знайти відповіді на свої запитання, вони звертаються до різноманітних джерел, представлених у мережі. Власники домашніх тварин завжди перебувають у стані пошуку методів, які б допомогли підвищити рівень добробуту їхнього улюбленця. В опитуванні, проведеному нами, було виявлено, що власники собак – складніших для догляду, аніж ті ж коти, тварин – надають перевагу соціальним мережам над професійними онлайн-медіа. Також ми побачили, що цікавлять реципієнтів саме сторінки експертів з теми – кінологів, ветеринарів тощо.

Соціальною мережею для аналізу серед усіх представлених ми обрали Instagram. За даними, представленими дослідженням комунікаційного агентства plusone social impact, у 2022 році Instagram випередив Facebook за

кількістю користувачів в Україні [67]. 17,3 млн українців мають профіль у цій соціальній мережі. Instagram є відкритою за доступністю мережею, що означає відсутність жодних обмежень у тому, щоб стати її користувачем. Глобальність додатка є безперечною – він охоплює 1,35 млрд людей по всьому світу. Популярність мережі пояснюється її широким функціоналом в алгоритмах обміну і поширення мультимедіа. Хоча Instagram і спеціалізується більшою мірою на фотографічному контенті, однак із оновленнями останніх років користувачам було надано можливість поширювати і інші форми інформації. Серед вже основних інструментів Instagram, що характеризує і вирізняє його з-поміж інших соціальних мереж, налічується:

- поширення фото/відеоконтенту;
- можливість публікації декілька фото і відео поспіль за допомогою функції «карусель»;
- тимчасові (доступні тільки протягом 24 годин) публікації Stories;
- групування окремих Stories у постійні архіви;
- окремий відеоформат Reels;
- трансляція вертикальних відео тривалістю до 10 хвилин.

«Юзери», що активно ведуть свій профіль, виводячи його у статус блогу, не оминають жодного із запропонованих додатком інструментів. Розмаїття контенту, чергування його форматів лежить в основі кожного успішного бізнес-акаунту. Для аналізу функціонування зоозахисної тематики у мережі Instagram ми обрали акаунти акаунт української кінологині, зоопсихологині і власниці собаки – @natalie.mos.ua (13,7 тис. підписників) [29]. На прикладі її профілю і контенту, розміщеному у ньому, ми розберемо основні прийоми, жанри і форми, за допомогою яких подається інформація щодо догляду за собаками, принципами їхнього виховання і питань підвищення рівня добробуту.

Початок роботи у темі домашніх тварин у профілі було покладено із появою у Наталі бігля на ім'я Шелдон. Спершу блог носив характер лайфстайл-блогу. За Т. Гуменюк «до цієї групи належать канали приватних осіб, які перетворюють на бізнес-проект свій спосіб життя» [10, с. 62]. Розвиток акаунту стимулював авторку розширювати знання про собак, що своєю чергою стало привертати більше уваги до роботи Наталі більше уваги. У своїй діяльності авторка і як кінологиня, і як власниця собаки поступово розкриває 5 Свобод собак, підкріплюючи історіями із власного життя.

Свобода від голоду та спраги шляхом постійного доступу до прісної води та дієти для підтримки повного здоров'я та бадьорості висвітлюється у низці тематично спрямованих постів. У своєму Instagram Наталя наголошує на важливості якісного і різноманітного харчування. До раціону тварини може входити не тільки спеціалізований корм, але й натуральні продукти. Також ласощі, які зазвичай використовують для дресування, авторка радить давати періодично і за «просто так». У одному із Reels пропонується спеціальна гра, мета якої – визначити вподобання песика у їжі і ласощах. На одному із нюансів годування Наталя робить окремий акцент – щоб не нашкодити травній системі собаки, варто годувати його або після прогулянки, або за пару години до неї. Така проблема як підбір на прогулянці песиком з землі усього, що лежить і смачно пахне, як зазначає зі свого досвіду власниця блогу, частково може вирішитись за допомогою урізноманітнення раціону і закриття потреби в їжі.

Свободу про позбавлення від дискомфорту завдяки забезпеченню належного середовища з укриттям і зручною зоною відпочинку авторка розкриває досить часто завдяки своїй спеціалізації на зоопсихології. Кожен собака має право на своє власне місце для відпочинку, яким найчастіше виступає лежак. Тварина в цьому місці має залишатися недоторканною, оскільки це її «будиночок». Авторка прописує, що вона «не лізе в особистий простір собаки, рідко лізе першою його обіймати, цілувати, чухати», даючи

тому можливість увійти у контакт з господаркою тоді, коли він сам цього схоче. Зазначена Свобода передбачає повноцінний відпочинок. Наталя пише, що варто стежити за якістю і тривалістю сну тварини, оскільки той має займати від 13 до 16 годин на добу.

Позбавлення від дискомфорту пов'язане більшою мірою саме із психологічним станом тварини. Нервові збудження і перезбудження є доволі частою проблемою собак, спричиненою впливом емоцій – як позитивних, так і негативних. Перезбудження може бути спричинене тривалою прогулянкою – для вирішення цієї проблеми авторка обрала оптимальний для її собаки (оскільки це дуже індивідуально) час: 30 хвилин. Сплеск почуттів часто стається у домашньої тварини, коли господар повертається додому. У Reels, присвяченому цьому, Наталя показує декілька варіантів поведінки власника, тільки один з яких є правильним. Ігнорування тварини є актом тихого морального насильства, бурхлива реакція і міцні обійми навпаки можуть ще сильніше збудити нервову систему підопічного. А от спокійне привітання і погладжування собаки буде в такому випадку оптимальним варіантом поведінки. Окремим пунктом у історіях блогу проходить тема стресу у собак та його ознак. Тварина може відчувати напругу і тривогу, про що дає знати надто активною, і навіть деструктивною поведінкою. Собака може чухатись, кусати свої лапи та хвіст, роздирати речі у квартирі – ці і більше прикладів подає авторка. Проблеми сепарації, що спричиняють стрес для тварини, наразі є основними задачами Наталі для вирішення як кінолога. Історії зі своєї практики вона викладає у свій блог, де наочно проілюстровані і ознаки тривожної прив'язаності тварини до господаря, і наслідки залишення собаки, що має таку проблему, на самоті, і способи й методи боротьби із сепараційною тривогою.

Власники собак мають забезпечувати Свободу від болю, травм або хвороб шляхом запобігання або швидкої діагностики та лікування захворювань. Ґрунтовна інформаційна діяльність як Наталі, так і інших

блогерів, що знаються на собаках, спрямована на те, щоб змусити людей відмовитися від нашийників, замінивши їх на безпечні для життя тварини анатомічні шлеї. Амуніція була розроблена не для контролю собак, а для підстраховки. Нашийник у випадку, коли тварина, наприклад, злякалася якимось гучного звуку і робить ривок, щоб втекти, натягнеться разом із повідцем, що може спричинити травмування трахеї собаки. Шлея ж у такому випадку правильно розподілить навантаження і не зашкодить тварині. В окремому пості блогерка проілюструвала особливості кріплення амуніції обох видів на тілі песика (рис. 2.3.1).

Рис. 2.3.1. Особливості використання нашийників і шлей.

Якщо у випадку із нашийником насильство над твариною може відбуватися через необізнаність, то рукоприкладство як метод виховання, є більш явним застосуванням сили проти собаки. У першому ж пості, заснованому на досвіді із тоді ще цуценям, Наталя заявила, що не використовує покарання (ми розуміємо, що в насильницькому плані) проти собаки. Навпаки, вона використовує два здорових методи виховання, які ми інтерпретуємо за квадрантом оперантного навчання Б.Ф. Скіннера [78]. Серед помічених методів є позитивне підкріплення (коли Шелдон

поводиться добре або виконує команду) і рекомендоване кінологами негативне покарання, коли за небажану поведінку власник прибирає щось бажане (у випадку нашої історії Наталя залишає собаку без можливості продовжити її кусати).

Способом запобігання появі захворювань у тварини, особливо взимку, є підбір правильного одягу. Певні види собак мають тепле хутро і шар підшерстя, їм одяг може не знадобитися. Однак ті песики, яких хутро не гріє (а, наприклад, у йоркширських тер'єрів взагалі не хутро, а волосся), потребують у додатковому шарі утеплення. Авторка блогу надала ознаки того, що тваринка мерзне:

- підтискає хвіст під себе і горбиться;
- тремтить;
- починає поводитись більш активно;
- стоїть та не хоче продовжувати прогулянку;
- може почати підбирати з землі, або її звичний підбір загостриться.

У випадку, якщо власник помітив прояви такої поведінки в свого улюбленця під час прогулянки в холодну пору року, йому, за порадою авторки, варто максимально швидко завершити вигул та придбати одяг для наступного виходу на вулицю. Вчасне реагування за зміни у стані собаки має супроводжуватися допомогою, за потреби – ветеринарною. Для запобігання низці хвороб існує перелік обов'язкових щорічних щеплень, графіки обробки від паразитів і планові огляди у лікарів. Про це Наталя зазначала у своїй історії про ввезення Шелдона на територію ЄС, для чого є обов'язковим виконання усіх перелічених пунктів. Однак решту захворювань передбачити неможливо. Так, наприклад, авторка та її песик стикнулися із випадінням третьої повіки на обох очах тварини. На виконання Свободи від болю та страждань, вони одразу ж звернулись до ветеринарного лікаря і зробили операцію, аби полегшити стан «хвостика».

Негативною тенденцією серед власників тварин є заборона, а то й покарання тварини, за те, що вона гавкає, копає або гризе речі. Пояснюючи Свободу виражати природну поведінку шляхом надання достатнього простору, належних умов і компанії подібних тварині авторка блогу звертає увагу на окремі поведінкові особливості собак. Усі песики проходять через процес зміни зубів із молочних на постійні, що супроводжується постійним гризінням будь-чого, що потрапить у поле зору тварини. Наталя зазначала в історії про зміну зубів Шелдона, що сенсу карати його за вчинення шкоди немає (хоча і сама авторка бувала боляче покусаною). Єдиним здоровим виходом із ситуації і придбання і «підсовування» тварині спеціально призначених іграшок в моменти активного бажання погризти. Також дівчина попереджає: якщо від зубів собаки постраждали особисті речі власників, що лежали в зоні легкого доступу, винними у цьому будуть лише власники, і аж ніяк не тваринка, яка задовольняла свою природну потребу. З віком гризіння стає вже не таким активним, однак воно все ж залишається поведінковою нормою. Зарадити цьому можна тими ж іграшками різного ступеню жорсткості (підбираються індивідуально під собаку) або ж спеціальними смаколиками, на розгризання яких песику знадобиться певний час (як-от бичачий корінь або палиця кавового дерева). Домашня тваринка також має звичку копати – як на вулиці, так і вдома (підлогу, диван, ковдру тощо). Така поведінка обумовлена бажанням собаки «помітити» те, що він копає: між пазурами в них знаходяться спеціальні залози, які виділяють непомітний для людей, однак відчутний для собак запах. Ще однією формою природної поведінки, яку часто присікають і засуджують непоінформовані теми власники є вокалізація – коли собака гавчить, скулить, виє. Тварини також мають право «розмовляти», тому у дописі про міфи з переліку «так не можна», авторка осудливо зазначає саме міф про те, що для собаки ненормально гавкати і не слухатися господаря. Ця ж Свобода вимагає гарантування того, що тварині дається достатній

простір. Наталя у своєму блозі не одноразово розповідала, що водить Шелдона на довгому повідці (6-10 метрів), тим самим залишаючи йому можливість йти туди, куди він хоче, і досліджувати світ без втручання ззовні.

Свобода від страху та страждань шляхом забезпечення умов та лікування, які запобігають психічним стражданям. Наталія висвітлювала це питання, коли розповідала про стани стресу у тварини. В історії про дивну поведінку на прогулянці, коли собака була надто збуджена, авторка роздумувала про те, що могло стати цьому причиною. «Якщо вона тягне той довбаний повідець, то я трішки пробіжусь з нею, щоб трошки скинути напругу. Потім Прийду додому і подумаю, що ж її бісить? Може діти навкруги? А може це через те, що я накричав? Треба змінити амуніцію? Можливо, що в неї за останній час було багато переїздів, її можна зрозуміти, треба дати час на адаптування». У цьому абзаці Наталя подає здоровий приклад реагування, коли тварину не вганяють у ще більший стрес, а, навпаки, шукають методи полегшення стану.

Окремо авторка розписувала, що втручання в особистий простір собаки є способом увігнати того у стрес. Ми вже зазначали, що дівчина сама не «лізе» до свого собаки, коли той відпочиває, однак на вулицю можуть трапитися активні люди, які захочуть погладити пухнастика. Однак у публікації із серії «Не собаче то діло», що стосується саме цієї Свободи, вона писала поради щодо взаємодії незнайомих людей із песиком. «Попросіть навколишніх не торкатись вашого собаки та подивіться, що буде робити ваш пес: можливо, йому треба тільки обнюхати людину; можливо, людина сама привертає своїм голосом увагу собаки, щоб привітатись, а для собаки небажана комунікація. У собаки завжди повинна бути можливість піти». Такі правила продиктовані турботою про добробут тварини і її психічний стан.

Дресування як форма стимулювання розумової активності у собак є важливим елементом виховання. У помірній кількості і за умови правильного проведення тренування йдуть тварині тільки на користь. Однак іноді темп надаваних команд може бути зашвидким. У тій же серії «Не собаче то діло» авторка писала: «часте використання команд може призвести до підвищення рівня стресу та невиконання команд. Якщо команда дійсно вивчена, то повторювати її щоденно немає потреби». Єдиною командою, яку все ж блогерка радить перевірити раз на день – це «підзив». Ця команда вважається життєво важливою: на слова «до мене» (або інше встановлене для команди слово) собака має швидко прибігти до хазяїна. Потрібна вона у різних випадках – коли собака вибіг на дорогу; коли на нього «летить» інший пес, якщо не дворова згря; коли стається вибух.

Повномасштабне вторгнення стало ще одним ризиком не тільки для фізичного, а й для психічного здоров'я «хвостиків». 2 березня 2022 року Наталя опублікувала перелік пунктів, які мають допомогти в умовах бойових дій. Ми виокремили з них ті, що безпосередньо стосуються допомоги у зменшенні рівня стресу в надзвичайно стресових умовах. «Якщо ви ховаєтесь в укритті/підвалі, візьміть для тварини все необхідне: лежак, плед, воду, їжу, іграшки». Цей пункт розуміє під собою створення наближених до звичних собаці умов, у яких вона почуватиметься безпечніше, і водночас зможе задовольнити свої базові потреби. «Якщо в собаки є звукові страхи, одягніть на нього пов'язку або шарф на голову, щоб закрити вуха». Чутливий слух у собак гостро реагує на такі гучні звуки, як вибухи. Запропоновані дії спрямовані на те, аби зменшити травматизацію психіки тварини через страшний для неї гуркіт. «Собака дуже добре зчитує загальний настрій серед людей, з якими він живе. Тому спочатку займіться своїм внутрішнім станом. Давайте заспокійливе, якщо собака поводить себе занадто стресово переживає те, що відбувається, і ви не можете на це вплинути». Стан тварини може вийти з-під контролю у непередбачуваних

умовах, тому важливо користуватись методами, які можуть хоч якось полегшити її страждання: «якщо вам собака заспокоюється від мелодій, почісувань, масажу, або якщо в вас є інші ритуали – робіть це». Авторка як заспокійливий метод також пропонує робити килимки для вилизування (на спеціальні силіконові килимки намащують паштети, процес вилизування яких відволікає собаку і заспокоює його). У тому ж повідомленні рекомендується давати тварині натуральні смаколики або готувати килимки для винюхування. Останні також працюють на відвернення уваги собаки, який буде зайнятий пошуком ласощів у спеціальних кишенях, вшитих у килимок. Поради, надані Наталею, спрямовані на досягнення максимального рівня добробуту в період воєнного стану.

Instagram-блог [@natalie.mos.ua](https://www.instagram.com/natalie.mos.ua) зосереджений на захисті прав окремого виду тварин – собак. І у своїй вільній діяльності авторка дотримується функціональних основ зоозахисної журналістики. Для цього вона найчастіше використовує два види сюжетів. Найбільше постів сформовані у вигляді історій, що побудовані і висвітлюють цінності дотримання прав і свобод тварин. Такі публікації побудовані як на власному досвіді дівчини як власниці песика, так і на певних теоретичних засадах з прав тварин. Перша група має ознаки сторітелінгу, оскільки вони передають важливу інформацію, яка вплетена у розповідь, забарвлену емоційною лексикою і живою лексикою, що легка до сприйняття. Друга ж є стандартним медійним поінформуванням з теми.

Історії тварин, чиї права порушуються або можуть бути порушені, Наталя розповідає також із власного досвіду, однак вже як кінолога. Низка публікацій у її акаунті хоч і не називає, але показує собак, які стикнулися з проблемою сепараційної тривоги – ті скавчать, шкрябають двері і роздирають будь-які предмети у нападі сильної туги за господарем. Такі матеріали не просто розповідають, вони транслюють відео того, як почувается тварина одна вдома, коли вона не привчена залишатися на

самоті. Власники, що йдуть на роботу або у справах, можуть і не здогадуватися, наскільки тривожно виглядає поведінка їхнього улюбленця, що мечеться від самотності. Пости у блозі, по-перше, показують це іншим власникам тварин або, наприклад, тим, хто тільки збирається завести собаку. А по друге, вони мають пояснювальний текстовий супровід, що розкриває, власне, причини такої реакції і те, як, і чому із цим треба боротися.

Блогерська діяльність є хоч і неофіційною, але все ж частиною медійного простору. Як ми зазначали у теоретичній частині нашої роботи, соціальні мережі відкрили користувачам можливість самим ставати мовниками, складаючи конкуренцію професійним журналістам. Авторка блогу у своїх публікаціях зачіпає низку функціональних основ зоозахисної журналістики. Найбільша кількість її постів присвячена інформуванню аудиторії про права тварин та засоби їх дотримання. У них розкриваються аспекти правильного поводження із собаками, здорові принципи виховання, обов'язки власників як тих, хто взяв на себе відповідальність за інше життя.

Громадянська позиція Наталі і її реакція на порушення прав тварин і злочини проти них знаходять відображення в окремому різновиді активності у мережі Instagram. Формат Stories дозволяє моментально поширювати чужі та власні повідомлення про правопорушення. До того ж цей різновид публікацій хоч і тимчасовий, однак він охоплює за відведений період велику кількість людей. Однак авторка робить свій внесок не стільки у засвідчення життя тварин в умовах системного порушення їхніх прав, скільки у запобігання цим правопорушенням. Важко зарадити тим випадкам, що спричинені проявом садистської натури деяких людей. Повідомлення у блозі про активізацію догхантерів не могло зупинити людей, які на це пішли. Однак попередження про можливе отруєння тварин допомогло запобігти жертвам серед домашніх улюбленців, за якими власники після цього повідомлення стали стежити ще пильніше. Тим порушенням прав, які стаються або можуть статися через необізнаність. В головах людей

вкорінилися старі як світ уявлення про результативне виховання собак. Тих все ще тримають, прив'язаних за нашійник у дворі, вважають за нормальне покарати щонайменше ударом згорнутою газетою, і не дозволяють проявляти видову поведінку. Саме через це потрібна систематична робота над створенням у суспільстві нових цінностей і внутрішніх регуляторів щодо поводження із тваринами. Меншим критичним проявом необізнаності є просто ненадання належного рівня добробуту, коли, наприклад, собака недостатньо гуляє, не має іграшок, які б допомагали задовольняти його потреби, або не отримує важливого для нього розумового навантаження. Такі позиції найкраще розкриваються на виконання функції передавання «голосу» тварин, чий рівень добробуту є низьким. Блог Наталі дотримується половини із визначених нами 8 функціональних основ журналістики, що є, на нашу думку, значним для роботи мікромедіа у сфері зоозахисту.

Відмінною рисою нових медіа є інтерактивна складова, що забезпечується завдяки мультимедійності поширюваного контенту. У соціальних мережах, в основі яких лежить саме обмін різноманітною інформацією, багато уваги приділяється естетиці і креативності. Instagram у своєму функціоналі має для цього низку інструментів. Для збільшення охоплення аудиторії блогом [@natalie.mos.ua](https://www.instagram.com/natalie.mos.ua) авторка активно користується запропонованим мережею функціоналом. Пости із довгим текстом в описі підкріплюються обробленим у редакторі фотографічним матеріалом, до якого додається спеціальна плашка із заголовком. Стрічка публікацій урізноманітнюється введенням постів, основний текст яких виведений у зображення. Зазвичай такі матеріали оформлюються у вигляді «каруселі», коли для продовження читання треба просто гортати вправо. Найчастішим форматом подання інформації у профілі блогерки є відеоформат Reels. У ньому Наталя вміщує як просто гумористичні відео із життя її собаки (часто

із просвітнім дискурсом), інструкції з виконання тих чи інших важливих для добробуту тварини процесів, серед яких ми виокремлюємо:

- прийоми для дресування, вивчення команд, досягнення бажаної поведінки (вивчення команди «підзив», навчання вживання вітамінів/ліків, які дає собаці господар);

- приклади неправильного і правильно реагування на незадовільну поведінку собаки (вітання із собакою при поверненні додому, привчання до невідбору їжі з підлоги/землі);

- інструкції до ігор, якими можна зайняти і розважити тварину (як грати з мильними бульбашками для собак, гра «ієрархія смаколиків», гра у пошук ласощів, гра «в якій руці»).

Інформативні відео теоретичного характеру теж нерідко зустрічають, завантажені у форматі Reels. Прикладом таких можемо назвати публікації «Як говорять собаки», «5 простих дій, які підвищують рівень якості життя твого собаки», «З повідцем чи без», «Як виявити поганого кінолога». У них авторка дає відомості для кращого розуміння того, як влаштувати добробут тварини, і убезпечити себе від можливих ризиків у майбутньому.

Активно Наталя користується і функцією Stories. Туди вона завантажує короткі відео та фото з їхнього з Шелдоном повсякденного життя, а також короткі відеозамітки із тренуваннями собаки, відомості щодо прав тварин, важливі питання догляду за собаками. Там також дівчина інформує про запуск своїх курсів та інструкцій, які вже увійшли у бізнес-модель блогу і дають змогу заробляти на ньому. Викладені Stories авторка зберігає у окремі архіви, які відображаються у шапці профілю. Такий підхід дозволяє читачам переглядати важливий контент, пошук якого спрощується завдяки чітким назвам кожного з архівів. Ці групи збережених публікацій також постійно оновлюються, тож користувачі можуть відкривати цікаві їм архіви за потреби і переглядати, чи є щось новеньке. Наталя зберігає в архіви, по-перше, публікації про життя в Англії і дописи із зображеннями її

сплячого собаки. По-друге, окремим пунктом йдуть архіви, що пов'язані із кінологічною і зоопсихологічною діяльністю блогерки: «освіта», «сертифікати», «кейси». А, по-третє, вона також групує історії, які стосуються саме добробуту собак. Серед них ми знаходимо обговорення важливих пунктів щодо догляду та виховання:

- «догляд» – інструкції із чистки вух та зубів;
- «іграшки» – огляд на палиці для гризіння, килимки для вилизування;
- «устюг» – низка історій про небезпечність рослини, яка, вчепившись за шкіру або слизову тварини, може почати проростати вглиб;
- «клітка» – обговорення умов використання кліток, яке не буде деструктивним для психіки тварини;
- «покарання» – низка відео, що засуджують застосування фізичного покарання і розглядають його небезпечність.

Окремою функцією Stories, якою користується Наталя, є проведення опитувань серед аудиторії, а також надання можливості користувачам під призначеними для цього історіями ставити запитання, наприклад, на задалегідь встановлену тематику. Зворотний зв'язок люди отримують через пости, коментарі, відповіді у тих же історій що хронологічно йдуть після тієї, в якій було поставлено запитання. Таким чином, у діяльності блогу використовуються майже усі інструменти соціальної мережі Instagram. Єдине, що залишається поки що поза увагою авторки – IGTV. Однак ми не можемо точно сказати, чи то через недоцільність формату для зоозахисного контенту, чи то його непопулярність в аудиторії, чи то просто персональні вподобання авторки.

Instagram блог [@natalie.mos.ua](https://www.instagram.com/natalie.mos.ua) слугує нам яскравим прикладом активного зоозахисної медійної діяльності. Експертність суджень, забезпечена завдяки отриманій авторкою освіти у сфері кінології і зоопсихології, привертає увагу користувачів, що цікавляться питаннями

догляду за собаками. А професійний підхід блогерки до теми значно підвищує рівень довіри аудиторії до опублікованої у профілі інформації. Сторітелінговий формат значної частини постів працює на підвищення якості засвоювання інформації реципієнтами. Історії з особистого і професійного досвідів яскраво змальовують контекст навколо теоретичних основ добробуту тварин. Апелювання до емоцій і стимулювання емпатії – головний рушій зоозахисної журналістики як у соціальних мережах, так і у нових медіа загалом, включаючи професійні.

Звісно, є різниця між обсягами і стилем повідомлень в онлайн-медіа і блогах. Перші дотримуються правил традиційної журналістики, водночас як другі створюють контент на власний розсуд. Однак і ті, і інші, на нашу думку, здійснюють ті функції, що покладені в основу зоозахисної журналістики. А сторітелінг як жанрова форма подання інформації має тільки посприяти поширенню відповідних матеріалів і імплементації розкритими ними цінностей сфери прав тварин у свідомість широкої громадськості.

ВИСНОВКИ

Ще до початку повномасштабного вторгнення існувала проблема зазіхання одними людьми на права інших. Споконвіку страждали від людської жорстокості і тварини. У сучасній Україні права і свободи людини встали в основу Конституції, а їхнє дотримання має гарантуватися низкою інших нормативно-правових актів. Окрім законодавчої і судової влади, на варті прав людини стоять правоохоронні органи, громадські організації, журналісти і громадяни. Правозахисна журналістика не тільки здійснює висвітлення події у сфері прав людини, вона формує правильний погляд у суспільстві щодо важливості дотримання прав і наслідків їх порушення, в разі чого. Для цього у правозахисній журналістиці було виокремлено функціональні особливості цього тематичного спрямування. За цим переліком можна проаналізувати, які сфери правозахисної діяльності розкриваються, а які – ні. Якщо ж якийсь різновид «випадає» з порядку денного, тобто інформаційних приводів для, наприклад, висвітлення механізмів захисту прав людей, журналіст може простимулювати відповідні установи, які ще не надали прозорості своїм відповідним механізмам.

Тварини, чії права порушуються чи не більше, аніж людські, також потребують систематичної роботи із їхнього захисту. Питаннями у справах тварин частково опікується законодавство – і Україні є низка документів, що регулюють поведження з тваринами. Однак для повноцінного захисту прав «братів наших менших» не вистачає одного лише юридичного затвердження. Добробут тварин як вища форма дотримання прав тварин не може бути задалегідь проконтрольованою з боку держструктур. Проте докладання руки до підвищення рівня обізнаності з теми серед широкої громадськості – вдале завдання для медіа. Виступивши у ролі «сторожового пса» зоозахисна журналістика здійснює нагляд за усіма членами суспільства, поширює повідомлення про події зі сфери захисту прав тварин, транслює «голос»

пригнічених жертв правопорушень і мотивує суспільство на дії, спрямовані на досягнення добробуту тварин. Зоозахист як тема не є новою для традиційних та онлайн-медіа, однак активне формування на практиці окремого напрямку адвокаційної журналістики є новою тенденцією в українському медійному дискурсі.

В межах зоозахисної тематики використовуються різноманітні жанри і форми подання інформації. Новини, репортажі, журналістика рішень, та ін. найчастіше зустрічаються у сучасних медіа. Функціонал цих жанрів досить широкий, однак сторітелінг як окремий жанр, попри свою відносну частоту використання, наділений низкою важливих характеристик для цілей зоозахисту. Із використанням елементів нарації суспільні явища та події важливого значення розкриваються через «голос» тих, кого це безпосередньо стосується, їхній особистий досвід. Завдяки матеріалам цього жанру, спільнота може отримати інформацію про справи тварин, ситуації, пов'язані з порушенням їхніх прав, та питання щодо їхнього захисту. Так, як і в галузі правозахисної тематики для людей, важливо створювати вичерпний контекст для успішного поширення та актуалізації проблеми. Шляхом подачі позитивного прикладу, журналістика може впливати на формування світогляду та цінностей в суспільстві, заснованих на розумінні та повазі до прав тварин.

У воєнний час професійні онлайн-медіа, що мовлять на широку мережеву аудиторію, не залишаються байдужими до теми захисту тварин. Використовуючи різні жанри і форми, мультимедіа, вони стають «голосом» зоозахисного руху. Сайти новин, онлайн-ресурси, інформаційні агентства беруться за:

- висвітлення історій про організаторів, працівників і волонтерів руху, їхній досвід та емоції, які ті відчувають;

- показ того, як живеться тваринам, права яких постійно порушують, наголошення на тому, як це можна припинити і допомогти тварині

- висвітлення цінностей зоозахисної сфери, її основ і положень та надання прикладу з утілення їх у життя.

На прикладі низки матеріалів сайту інформаційного агентства «Укрінформ» ми визначили основні тенденції у висвітленні теми прав тварин. За допомогою контент-аналізу ми розібрали те, на основі яких різновидів сюжетів будуються тексти, а також те, на виконання яких функціональних особливостей вони спрямовані. Найпоширенішими героями для історій, розказаних у медіа, виявились зоозахисні організації і їхні підопічні – тварини. В основі сюжетів лежать історії із практики захисту тварин, відображення проблем, які вони вбачають, і перспектив для розвитку галузі. Розповідаючи про долю тварин, на яку припали випробування у вигляді низького рівня добробуту, складних умов життя, що межує з виживанням та ризику в особі людини. В пріоритетах аналізованого медіа ми вбачаємо покриття таких аспектів зоозахисної сфери, як діяльність спеціалізованих організацій, державних установ, роль суспільства у процесах, а також місце тварин як живих і наділених правами та свободами зазначених істот у системі взаємозв'язків із соціумом.

Розглядаючи медіа як джерело інформації в контексті висвітлення зоозахисної тематики, ми припустили, що нові медіа є більш затребуваними у користувачів, аніж традиційні. Щоб перевірити наші здогади щодо цього, також ще декількох аспектів, ми провели опитування про потреби аудиторії в інформуванні з питань добробуту домашніх тварин і його особливостях. Ми звузили тематику дослідження до одного виду тварин – собак, що є вимогливими представниками звіриного світу. Інтерпретація результатів дослідження показала, що, і справді, при пошуку інформації аудиторія звертається до онлайн-ресурсів як джерела. Традиційні засоби масової інформації вже не так приваблюють читачів/глядачів/слухачів через явні обмеження у тривалості повідомлень, умови доступу, а також низьку оперативність і частоту оновлення. Серед різновидів медіа

найпопулярнішим виявилися між респондентів соціальні мережі. Важливим виявилась також експертність автора і його контенту. Довіра до власників мікромедіа у соціальних мережах, які спеціалізуються на тваринах (кінологи, ветеринари, грумери тощо), є значно вищою, аніж до особистих блогів власників собак. Запитували ми також про вподобання у формах подання інформації. Виявилось, що більша частина респондентів вважає легшими для сприйняття повідомлення, подані у формі історій, і засновані на чужому досвіді. Це, по-перше, підтвердило нашу гіпотезу щодо ефективності використання сторітелінгу при подачі інформації і те, що він потрібний реципієнтам. А, по-друге, допомогло поєднати факти: якщо соціальні мережі є найпопулярнішим джерелом інформації з теми добробуту тварин, а найоптимальнішим форматом оповідання є розповідь історій, то аудиторія у відповідях на запитання спрямовує нашу увагу на свою певну потребу. Суспільство, що зацікавлене на зоозахисній тематиці, вбачає закриття своїх інформаційних потреб у соцмережових експертних публікаціях, побудованих за принципами сторітелінгу.

Соціальні мережі із їхніми прискореними і глобальними алгоритмами розповсюдження контенту дають авторам змогу здійснювати ефективну інформаційну діяльність у сфері захисту прав тварин. Для аналізу того, як і за допомогою яких засобів у соцмережах висвітлюється досліджувана тематика, ми обрали блог кінологині @natalie.mos.ua, розміщений на базі Instagram. Вибір засновувався на популярності Instagram серед українських користувачів і одному із найпопулярніших експертних блогів про собак. Поєднання історій із власного досвіду виховання собаки, а також історій, заснованих на практиці кінологині привертає увагу користувачів зацікавлених у подібному контенті, і викликає у них довіру до того, що публікує автор. Ознаки зоозахисної журналістики проявляються у блозі через виконання таких же зобов'язань, що покладені також на професійні

онлайн-медіа. Приведення до дії механізмів захисту прав тварин здійснюється через порушення у блозі тем щодо:

- правильного поводження із собаками;
- принципів ненасильницького і безпечного для психіки тварини виховання;
- висвітлення способів задоволення не тільки базових потреб собак, а й вторинних;
- розкриття пунктів для дотримання їхніх прав і свобод.

Ці пункти визначають діяльність блогу як соціально активну та таку, що має адвокаційний характер в її основі. Як професійні медіа, так і зазначений нами блог, приблизно однаково виконують функції нагляду і просвіти. Притаманні журналістиці цінності потрохи переходять у користувацький контент соціальних мереж. Така тенденція, звісно, може стати ризиком виникнення конкуренції для професійної журналістики. Однак якщо аматори підхоплюють ініціативи і стандарти медійної галузі, то і професіонали не обмежені у можливостях для створення авторського, а головне, фахово правильного контенту у соціальних мережах, де аудиторія проводить більше часу.

Розглянувши функціонування зоозахисної журналістики у різних видах онлайн-медіа, а також оцінити функціонування жанру сторітелінгу як інструменту медійної діяльності, ми підсумовуємо:

1. Є певні відмінності у підходах до створення контенту між онлайн-медіа та блогами. Перші дотримується основ традиційної журналістики, тоді як у других створення матеріалів з теми є вільним і незалежних від прописних істин.

2. Попри на відмінності у стилістиці та обсягах медійних повідомлень, обидва типи джерел виконують функції, які є надзвичайно важливими для зоозахисної журналістики. Формати, лексика, інтерактивний контент, що різняться від одного медіа до іншого,

приваблюють різні аудиторії. Однак якщо тема зоозахисту рівноцінно і вдало продовжить своє функціонування і в онлайн-медіа, і у соціальних мережах, то ґрунтуючись на спільних цінностях, автори контенту подвоюють шанси на стрімкий розвиток захисного руху у правах тварин.

3. Сторітелінг же може стати ключовим жанром для зоозахисної журналістики. Функціонал жанру є оптимальним для висвітлення загальних питань із захисту тварин, інформування про їхнє життя і випадки скоєння злочинів проти них. Важкі і серйозні теми, обгорнуті в історію з її декораціями, героями, діалогами та сюжетом, легше занурюють читача у події. Вони дають йому шанс стати свідком того, що відбувається, відчутти те саме, що й герої, поставити себе на їхнє місце і, врешті-решт, самостійно зробити правильні висновки. Збільшення кількості подібних матеріалів посприяє швидшому формуванню у масовій свідомості розуміння того, що таке права тварин, чому вони цінні, і чому ніколи не варто на них зазіхати, навіть через необізнаність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацюкова С., Виртосу І. Адвокаційна журналістика: світовий та український досвід. URL: https://issuu.com/irf_ua/docs/rol-2013-7-18_2 (дата звернення: 08.10.2023)
2. Безверха А. Сторітелінг для медіа. *Антипосібник для журналістів*, 2017. №1. С. 64–77.
3. Брошкова С. Проблематика та перспективи розвитку правозахисної журналістики. *Діалог: Медіастудії*. 2021. № 27. С. 25–38.
4. Буковина прихистила понад 100 врятованих собак і котів з Херсонщини. URL: <http://surl.li/ogije> (дата звернення: 09.11.2023)
5. В Україні відзначили 20 волонтерів, які рятують тварин. URL: <http://surl.li/ogilu> (дата звернення: 09.11.2023)
6. В Україні створять Єдиний реєстр домашніх тварин. URL: <http://surl.li/ogimc> (дата звернення: 09.11.2023)
7. Виртосу І., Марченко І.. Правозахисна журналістика: осмислення шляхів розвитку. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Права_людини_та_медіа.pdf (дата звернення: 09.11.2023)
8. Відставний прикордонний собака шукає домівку: господар на війні, а його пес опинився на вулиці. URL: <http://surl.li/ogimm> (дата звернення: 09.11.2023)
9. Григорова З. В. Нові медіа, соціальні медіа, соціальні мережі – ієрархія інформаційного простору. *Технологія і техніка друкарства*. 2017. № 3(57). С. 93–100.
10. Гуменюк Т. Сучасний блогерський медіапростір. *Український інформаційний простір*, 2022. №1 (9), 57–68.

11. Десять найпопулярніших ігор онлайн у 2023-му.
URL: <https://speka.media/top-10-naipopolyarnisix-igor-onlain-2023-pojzy9>
(дата звернення: 09.11.2023)
12. Добрянська Н. Як медіа висвітлюють права людини у новинах.
URL: <http://surl.li/ogimr> (08.10.2022)
13. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод). URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004#Text (дата звернення: 08.10.2023)
14. Єрмоленко А. Розвиток національного освітнього простору в контексті надбань теорії поколінь. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 3. С. 82-87.
15. З Херсонщини до Львова евакуювали майже 170 тварин.
URL: <http://surl.li/oginb> (дата звернення: 09.11.2023)
16. Зоозахист під час війни: щоденний подвиг, який не всі бачать.
URL: <http://surl.li/oginj> (дата звернення: 09.11.2023)
17. ЗооПатруль: Як на Київщині рятують безпритульних і покинутих тварин. URL: <http://surl.li/ogiof> (дата звернення: 09.11.2023)
18. Іванюха Т. Адвокаційна журналістика як світова медіапрактика та метажанр. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2020. № 2 (42). Запоріжжя : КПУ. С. 35-40.
19. Із затопленої Херсонщини врятували ще 30 котів і понад 100 собак. URL: <http://surl.li/ogioq> (дата звернення: 09.11.2023)
20. Ініціатива Save Pets of Ukraine за підтримки компанії Kormotech та ГО Інтерньюз-Україна ініціює всеукраїнський конкурс журналістських матеріалів «Країна, дружня до тварин». URL: <http://surl.li/ogipe> (дата звернення: 09.11.2023)
21. Коваль Т. Сучасна концепція прав людини як підґрунтя медіадіяльності в Україні. URL: <http://surl.li/ofzlv> (дата звернення: 09.11.2023)

22. Кодекс етики. Комісія з журналістської етики. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/> (дата звернення: 04.10.2023)
23. Кожне життя важливе: як волонтери рятують тварин у затопленому Херсоні. URL: <http://surl.li/iasvi> (дата звернення: 09.11.2023)
24. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996. №30, Р. 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 04.10.2023)
25. Короткий Т., Зубченко Н. Роль академічних кіл у забезпеченні благополуччя і добробуту тварин та їх захисту від жорстокого поводження. URL: https://ciwf.in.ua/wp-content/uploads/2018/12/Zbirka_tez.pdf (дата звернення: 01.10.2023)
26. Кравченко О.В. Зоозахисний рух як чинник соціального капіталу українського суспільства (1991-2004). *Культурологія*. 2018. № 60, С. 281–290.
27. Кравчук С. Порухення теми адопції тварин у журналістських матеріалах воєнного часу. *Європейські цінності і медійні стандарти: контекст російсько-української війни : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції*. Запоріжжя, 2023. С. 264–266
28. Кравчук С. Тема захисту тварин у лайфстайл-блогах. *Соціокомунікаційна наука в парадигмі смислових трансформацій: суспільні виклики, тренди освіти і професійної діяльності : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Ірпінь, 2023. С. 45–46.
29. Кінологиня, зоопсихологиня та Бігль Шелдон. URL: <https://instagram.com/natalie.mos.ua?igshid=YmMyMTA2M2Y=\> (дата звернення: 10.11.2023)
30. Лобовикова О.О., Мельніков А. С. Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2011. №5. С. 154–160.

31. Маркова В. Сторітелінг як ефективний засіб висвітлення боротьби за права людини в медіа. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Права_людини_та_медіа.pdf (дата звернення: 03.10.2023)
32. На Берлінале показали перший трейлер кіноальманаху «Війна очима тварин». URL: <http://surl.li/ogiq1> (дата звернення: 09.11.2023)
33. Перелік законодавства, яке регулює суспільні відносини у сфері поводження з тваринами. URL: <http://surl.li/ogiqp> (дата звернення: 13.10.2023)
34. Песик Ізюм та котик Бахмут. URL: <http://surl.li/ogiqy> (дата звернення: 09.11.2023)
35. Петришин О. В. Права людини як фундаментальна цінність правової демократичної державності. *Актуальні проблеми формування правової держави в Україні: матеріали наук.-практ. конф.*, 2000. Ч. 1. С. 39–42.
36. Польща змінила правила ввезення домашніх тварин з України. URL: <http://surl.li/ogirg> (дата звернення: 09.11.2023)
37. Поранену в Україні вівчарку Рембо вилікували - тепер вона в поліції Будапешта. URL: <http://surl.li/ogirn> (дата звернення: 09.11.2023)
38. Права людини та мас-медіа в Україні. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/lectures/humanrights2018.pdf> (дата звернення: 09.11.2023)
39. Правозахисна або адвокаційна журналістика: концептуальний підхід становлення та розвитку медіадіяльності. Права людини та мас-медіа в Україні: Конспекти лекцій. Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2018. 260 с.
40. Презентація посібника «Рекомендації з тактичної бойової допомоги собакам». URL: <http://surl.li/nerbq> (дата звернення: 09.11.2023)

41. Під завалами зруйнованого ракетною будинку у Львові на 11 день знайшли живого kota. URL: <http://surl.li/ogisa> (дата звернення: 09.11.2023)

42. Рабінович П. М., Раданович Н. М. Європейська конвенція з прав людини: проблеми національної імплементації (загальнотеоретичні аспекти). Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України. Львів: «Астрон», 2002. 192 с.

43. Турська В. Зміст та характеристика поняття «права тварин». *European political and law discourse*, 2015. № 1(2). С. 181–187.

44. У Вінниці відкрилося перше соціальне котокафе. URL: <http://surl.li/ogisd> (дата звернення: 09.11.2023)

45. У Києві Patron Pet center приймає тварин, врятованих з Херсона. URL: <http://surl.li/ogisg> (дата звернення: 09.11.2023)

46. У Києві відкрили мурал із дівчиною, яка на початку війни врятувала собак з Ірпеня. URL: <http://surl.li/ogisl> (дата звернення: 09.11.2023)

47. У Києві запрацював сервіс пошуку тимчасового притулку для тварин «єКуточок». URL: <http://surl.li/ogisr> (дата звернення: 09.11.2023)

48. У Києві запустили чат-бот TinPet, який допоможе безпритульним тваринам знайти домівку. URL: <http://surl.li/ogisy> (дата звернення: 09.11.2023)

49. У Києві зооохоронники вшанували пам'ять тварин, що загинули під час окупації Бородянки. URL: <http://surl.li/ogite> (дата звернення: 09.11.2023)

50. У київському притулку «Виставковий центр» можна взяти врятованих з Херсонщини тварин. URL: <http://surl.li/ogitg> (дата звернення: 09.11.2023)

51. У Львові звільнили керівника та ветеринара притулку для тварин через евтаназію двох здорових собак. URL: <http://surl.li/ogitj> (дата звернення: 09.11.2023)

52. У харківському «Фельдман Екопарку» отруїли тварин. URL: <http://surl.li/ogitn> (дата звернення: 09.11.2023)

53. Укрзалізниця евакуювала 112 тисяч тварин з початку повномасштабної війни. URL: <http://surl.li/ogits> (дата звернення: 09.11.2023)

54. Харитоненко О. Сторітелінг як жанр, наратив і засіб архітектоніки в журналістиці : зміст, різновиди, сучасні інтерпретації. *Сучасний мас-медійний простір : реалії та перспективи розвитку : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 жовтня 2018 р.)*. Вінниця, 2018. С. 243–249.

55. Цьогоріч порушили 83 кримінальні справи щодо жорстокого поводження з тваринами. URL: <http://surl.li/ogitx> (дата звернення: 09.11.2023)

56. Чернявська Л.В., Кравчук С.М. Зоозахисна тематика в онлайн-медіа «Укрінформ» воєнного періоду. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2023. № 4. С. 75–80.

57. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження, третя хвиля (2016–2018–2020): скорочена версія. Київ : Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва; Центр прав людини ZMINA. 2021. 84 с.

58. Як просувати особистий бренд в Instagram у 2023? URL: <http://surl.li/ogiuc> (дата звернення: 09.11.2023)

59. Як рятують постраждалих внаслідок катастрофи на Каховській ГЕС тварин? URL: <http://surl.li/ogiuf> (дата звернення: 09.11.2023)

60. Ehrlich M. Taking animal news seriously: Cat tales in The New York Times. *Journalism*, 2016. № 17(3). P. 366-381.

61. European Convention for the Protection of Pet Animals. URL: <https://rm.coe.int/168007a67d> (дата звернення: 09.11.2023)
62. Fisher C. The advocacy continuum: Towards a theory of advocacy in journalism. *Journalism*, 2016. № 17(6). P. 711-726.
63. Gunter B., Mahwah, N. News and the Net.: Lawrence Erlbaum Associates, 2003. 218 p.
64. Hadley J. Animal rights advocacy and legitimate public deliberation. *Political studies*. 2015. № 63, P. 696–712.
65. Harshini P., Jayaneela Sneha T. Influence of Narrative Journalism through Storytelling. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*. 2019. № 2(2). P. 68–71.
66. Hunter A. Crowdfunding independent and freelance journalism: Negotiating journalistic norms of autonomy and objectivity. *New Media & Society*. 2015. № 17(2). P. 272–288.
67. Instagram вперше випередив Facebook за кількістю користувачів в Україні – дослідження. URL: <http://surl.li/ogivd> (дата звернення: 09.11.2023)
68. Jacobsson K., Lindblom J. Emotion work in animal rights activism: A moral-sociological perspective. *Acta Sociologica*. 2013. № 56 (1), P. 55–68.
69. Kane, G. C., Alavi, M., Labianca, G., & Borgatti, S. P. (2014). What's different about social media networks? A framework and research agenda. *MIS Quarterly*. 2014. № 38(1). P. 275–304.
70. Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., & Silvestre, B. S. Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business Horizons*. 2011. № 54(3). P. 241–251.
71. Kopnina H. Beyond multispecies ethnography: Engaging with violence and animal rights in anthropology. *Critique of Anthropology*. 2017. № 37(3). P. 333-357.

72. Little, J. Tracks to Advocacy: Journalism Studies, Animal Rights and Australian Media Law. *Asia Pacific Media Educator*. 2014. № 24(2). P. 257–268.

73. Paul J. Zak. Why Your Brain Loves Good Storytelling. URL: <https://hbr.org/2014/10/why-your-brain-loves-good-storytelling> (дата звернення: 01.11.2023)

74. Safori A. Social Media's Impact on a Journalist's role. *Journal of Science Education*. 2018. № 19. P. 148–162.

75. Save Pets of Ukraine випустила благодійну книгу про тварин під час війни. URL: <http://surl.li/ogixc> (дата звернення: 09.11.2023)

76. Scharrer, Erica. Media exposure and sensitivity to violence in news reports: Evidence of desensitisation? *Journalism & Mass Communication Quarterly*. 2008. № 85(2), P. 291–310.

77. Spurgeon C., Ferrier L. Gunders L., Graham P. Young citizens, values and news media. *Continuum*. 2012. № 26(6). P. 911–922.

78. Staddon J, Cerutti D. Operant conditioning. *Annu Rev Psychol*. 2003. № 54. P. 115–144.

79. Steensen S. (2011) ‘Cozy Journalism’. *Journalism Practice*. 2011. № 5(6). P. 687–703.

80. Swan, D., McCarthy J.C. Contesting animal rights on the internet: Discourse analysis of the social construction of argument. *J. Lang. Soc. Psychol*. 2003. № 22. P. 297–320.

81. UAnimals планують зібрати €500 тисяч на домівки для тварин у прифронтовій зоні. URL: <http://surl.li/ogixi> (дата звернення: 09.11.2023)

82. Universal Declaration on animal Welfare. URL: <http://surl.li/ogixr> (дата звернення: 06.10.2023)

83. Van Krieken, K., Sanders J. What is narrative journalism? A systematic review and an empirical agenda. *Journalism*. 2021. № 22(6), P. 1393–1412.

84. Waisbord S., 2008. Advocacy Journalism in a Global Context. In *The Handbook of Journalism Studies*. New York : Routledge, 2008. 446 p.

85. Wolf M., Sims J., Yang H., Social Media? What Social Media? *UK Academy for Information Systems Conference Proceedings*, 2018. №3. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/301375878.pdf> (дата звернення: 02.10.2023)

86. Womac A. Considering Community-Centered Journalism in the New Media Landscape. *Electronic News*. 2023. № 17(2). P. 133–136.

87. Wunderlich N. V. , Mosteller J., Syrjälä H. Animals in our Lives: An Interactive Well-Being Perspective. *Journal of Macromarketing*. 2021. № 41(4). P. 646-662.

88. Zak P. Why your brain loves good storytelling. URL: <https://hbr.org/2014/10/why-your-brain-loves-good-storytelling> (дата звернення: 09.11.2023)

ДОДАТОК А

ВЛАСНА ПУБЛІКАЦІЯ

Кравчук Софія

Студентка освітнього рівня магістр спеціальності журналістика

Запорізького національного університету

м. Запоріжжя, Україна

ТЕМА ЗАХИСТУ ТВАРИН У ЛАЙФСТАЙЛ-БЛОГАХ

Український медіапростір тільки проходить свій процес становлення. Водночас він вбирає у себе актуальні цінності, які активно просуває. Ведучи свої щоденники, сучасні блогери показують не тільки приватне життя, а й висвітлюють проблеми сьогодення. Однак з усього загалу виділяються ті блоги, що присвячені не життю автора, а життю їхнього хатнього улюбленця.

Лайфстайл-блоги згадувала у своїй роботі Т. Гуменюк, зазначаючи, що «до цієї групи належать канали приватних осіб, які перетворюють на бізнес-проект свій спосіб життя» [1]. Проте тематика лайфстайл-блогів, зокрема про права тварин, не отримала достатньої уваги, чим і зумовлена актуальність нашої роботи.

Велика кількість інстаграм-блогерів присвячують свої сторінки власним хатнім улюбленцям. Це може бути кіт, собака, шиншила тощо – Європейська конвенція захисту хатніх улюбленців визначає, що «хатніми вважаються тварини, що утримуються людиною у домашньому господарстві для приватного задоволення і компаньйонства»[3]. В. Турська наголошує на тому, що «права тварин захищаються від насильства з боку людини і держави, а не від насильства з боку інших тварин» [2], і саме тут людина як відповідальна за життя і добробут тварини особа, несе на собі певні зобов'язання. Так, на базовому рівні усвідомлене піклування про тварину включає в себе щонайменше гарантування 5 Свобод тварин:

1. Свобода від голоду та спраги;
2. Свобода від дискомфорту;
3. Свобода від травм і хвороб;
4. Свобода реалізації природної поведінки;
5. Свобода від горя і страждань [4].

І сумлінні власники тварин, а за сумісництвом і лайфстайл-блогери у сучасному медіапросторі обирають один із двох сценаріїв ведення онлайн-щоденника:

- Просте висвітлення подій із життя тварини;
- Висвітлення подій із життя тварини із подальшим поясненням певних аспектів, наприклад, собаківництва, і нативною просвітницькою діяльністю у питаннях прав тварин та їхнього захисту.

Правозахисний лайфстайл-блог від звичайного можна відрізнити за певними критеріями. До таких відносимо, по-перше, наявність просвітніх блоків: текстовий пост, що супроводжує лайфстайл-фото/відео; «карусель» із текстовими вставками на тему догляду за твариною; фото- або відеоінструкція із методами забезпечення свобод тварини.

До прикладу, блог про собаку на ім'я Чіпс @chips.jrt, який ми відносимо до зоозахисних лайфстайл-блогів, містить усі вищезазначені форми подання інформації.

Текстовий пост, що супроводжує лайфстайл-фото/відео – допис про спокійне поводження тварини у транспорті, і основи екологічного дресування, завдяки якому досягається бажана поведінка.

«Карусель» із текстовими вставками на тему догляду за твариною – про обов'язковість обробки тварини від паразитів, небезпечність гельмінтів та симптоматика від інвазії та порядок дій при підозрі захворювання.

Фото- або відеоінструкція із методами забезпечення свобод тварини – інструкція зі створення пошукової кульки – іграшки, що забезпечить четверту свободу з реалізації природної поведінки. Оскільки винюхування і пошук їжі є однією з основних поведінкових рис собак, створення таких «гаджетів» задовольняє базову потребу тварини у домашніх умовах.

Подання важливої інформації через життєву історію, нативне акцентування уваги аудиторії на обов'язках людини у системі відносин із твариною – це сучасний стиль зоозахисної діяльності. Саме таким чином, велика аудиторія, бажаючи просто подивитися на милого песика, дізнається ще й про потреби і права тварини.

Список використаних джерел

1. Гуменюк, Т. (2022). Сучасний блогерський медіапростір. Український інформаційний простір. 2022. (1(9), 57–68.
2. Турська В. Зміст та характеристика поняття «права тварин». European political and law discourse. 2015. № 2. С. 181–187.

3. European Convention for the Protection of Pet Animals. URL: <https://rm.coe.int/168007a67d>

4. Universal Declaration on animal Welfare. URL: https://www.worldanimalprotection.ca/sites/default/files/media/ca_-_en_files/case_for_a_udaw_tcm22-8305.pdf

ДОДАТОК Б

ВЛАСНА ПУБЛІКАЦІЯ

Софія Кравчук,

магістерка 2 курсу факультету журналістики,

Запорізький національний університет,

Наук. кер.: д.н. соц. ком., проф. Чернявська Л.В.

Запоріжжя, Україна,

soniakravchuk24@gmail.com

ПОРУШЕННЯ ТЕМИ АДОПЦІЇ ТВАРИН У ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Збройний конфлікт, що відбувається на території України, призводить до масового виїзду людей з їхніх домівок. Україна нараховує 4,8 млн офіційно зареєстрованих внутрішньо-переміщених осіб [2], а ООН зазначає про 6,2 млн українських біженців, що наразі перебувають на межах рідної країни [8]. Будучи вимушеними залишити свій дім, не всі громадяни мали змогу вивезти своїх домашніх тварин. Так на вулицях міст помітно побільшало безхатніх собак та котів.

Покинуті на вулицях, зачинені у квартирах, витягнуті з-під завалів тварини стали героями низки матеріалів у медіа. Поряд із новинними матеріалами на цю тематику, час від часу з'являються і матеріали у форматі журналістики рішень. Останні багато уваги приділяють темі адопції як вирішенню проблеми безпритульних тварин.

Слотюк Т. зазначає: «у журналістиці рішень головне – соціальний конфлікт і його вирішення. Важливо вміти правильно знаходити ті приклади, на які варто орієнтуватися у вирішенні певних проблем» [6, с. 71]. Гондюл О. також пояснює, що «історії, що демонструють рішення здатні змінювати тон публічного дискурсу, роблячи його менш поляризованим і більш конструктивним, що може призвести до змістовних змін» [3, с. 22].

Беручи до уваги визначені науковцями особливості журналістики рішень, проаналізуємо декілька прикладів ефективного порушення теми адопції тварин у воєнний час.

Матеріал від «Укрінформ» під назвою «ЗооПатруль: Як на Київщині рятують безпритульних і покинутих тварин» [5] побудований навколо діяльності ГО

«ЗооПатруль», що включає в себе порятунок, евакуацію, лікування і пошуку дому для тварин. Розказана історія – приклад ефективного поєднання волонтерства, фандрайзингу і співпраці із місцевою владою, досвід якого може бути взятий до уваги спільноти.

За повідомленнями у ЗМІ, адопцією тварин піклуються не тільки окремі ГО, а й приватні компанії. Відтак, про ініціативу групи компаній «Suzigra Group», куди входить найбільший зооритейл «MasterZoo», пише «Рубрика» [7]. Проєкт пропонує «усиновити» тварину у 15 містах України. Благодійна ініціатива відзначається не тільки безпосередньою адопцією тварини, а й попередньою консультацією й наданням спеціального боксу із предметами для догляду комфортної адаптації тварини на новому місці.

«Українська правда» також висвітлює ще один проєкт адопції у матеріалі «Домашнім тваринам шукають нові родини в Україні та ЄС» [4]. Як забрати пухнастика до себе». Ініціатива «Adopt pets from Ukraine» представляє у соціальних мережах анкети тварин, що потребують сім'ї, і займається їхнім «прилаштуванням» в Україні та країнах Європи.

Стимулюванню адопції тварин також сприяє ініціатива «Ситий старт» від торговельної марки «Purina», про що пише «УНІАН» [1]. Працюючи із 26 притулками, «Purina» пропонує відвідати один із притулків-партнерів, познайомитися і забрати тварину додому і отримати місячний запас корму для нового хатнього улюбленця.

Усі наведені матеріали не тільки звертають увагу соціуму до проблеми, а й пропонують шляхи до їхнього вирішення. Використання конструктивного підходу до висвітлення теми безпритульних тварин і їхньої адопції спонукають суспільство до активних дій – безпосереднього «всиновлення» тварин або створення подібних ініціатив.

Долучення головних інформаційних агенцій, як-от «УНІАН» і «Укрінформ» до публікації матеріалів на тему адопції значно підвищує шанси на надання масового розголосу проблемі в інших медіа та способам її вирішення.

Список використаних джерел

1. Адопція безпритульних тварин під час війни: ми поруч, щоб допомагати. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/adopciya-bezpritulnih-tvarin-pid-chas-viyni-mi-poruch-shchob-dopomagati-12332244.html>

2. Верещук назвала кількість зареєстрованих і незареєстрованих переселенців в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3727098-veresuk-nazvala-kilkist-zareestrovanih-i-nezareestrovanih-pereselenciv-v-ukraini.html>
3. Гондюл О. Соціальна відповідальність медіа як ефективний результат «журналістики рішень». *Інтегровані комунікації*, 2 (8). 2019. С. 21-29.
4. Домашнім тваринам шукають нові родини в Україні та ЄС. Як забрати пухнастика до себе. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/05/17/248680/>
5. ЗооПатруль: Як на Київщині рятують безпритульних і покинутих тварин. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/3717154-zoopatrul-ak-na-kiivsini-ratuut-bezpritulnih-i-pokinutih-tvarin.html>
6. Слотюк Т. Концепція моделі solutions journalism: конотація, функції, особливості функціонування. *Вісник Львівського університету*. №50. 2021. С. 68-75.
7. У магазинах MasterZoo тепер можна “усиновити” чотирилапого друга: як працює це рішення. URL: <https://rubryka.com/2023/03/07/u-magazynah-masterzoo-teper-mozhna-usynovyty-chotyrylapogo-druga-yak-pratsyuye-tse-rishennya/>
8. Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

ДОДАТОК В
ФАХОВА ПУБЛІКАЦІЯ

УДК: 070:004.738.5]:591.611«364»

ЗООЗАХИСНА ТЕМАТИКА
В ОНЛАЙН-МЕДІА «УКРІНФОРМ» ВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Л.В. Чернявська,
доктор наук із соціальних комунікацій, доцент,
завкафедри журналістики
e-mail: liudmylachern75@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1110-3174
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна, 69002

С.М. Кравчук
магістр 2 курсу
факультету журналістики
e-mail: soniakravchuk24@gmail.com, ORCID: 0009-0004-5743-0041
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна, 69002

Мета дослідження – схарактеризувати тенденції у тематичному спрямуванні зоозахисних матеріалів в онлайн-медіа «Укрінформ» воєнного періоду.

Методологія дослідження. Для дослідження матеріалів зоозахисної тематики було використано методи систематизації, аналізу і синтезу, інтерпретації. Було зроблено огляд наукового дискурсу зоозахисної тематики. Для аналізу було залучено моніторинг публікацій зоозахисної тематики онлайн-медіа «Українформ», як медіа, яке є джерелом інформації для українських медіа.

Результати. Стаття присвячена зоозахисному медіадискурсу та форматам поширення і обговорення у медійному просторі захисту прав тварин. Захист тварин є темою, яка свідчить про зрілість суспільства, але в українському медіадискурсі вона висвітлюється частково. Традиційно ця тема з'являється в контексті інших подій, які призводять до жорстокого ставлення до тварин. Однак у кризовий період, коли українська спільнота масово стикнулася із наслідками збройного конфлікту в активній фазі, увагу було привернуто і до ще однієї групи свідків і жертв суворої повсякденності. Поки волонтерські і зоозахисні організації борються за життя, права і добробут тварин, українські медіа всебічно висвітлюють їхню діяльність, не даючи цій болючій темі зникнути із масової свідомості. У статті розглянуто тематику зоозахисту на прикладі онлайн-медіа «Українформ», яке стає джерелом подій в Україні для багатьох українських медіа.

Новизна. Зоозахисна тематика здобула нові форми і вийшла на новий рівень у воєнний період. Захист тварин як сфера діяльності в Україні стикнувся із новими викликами реальності і зараз знаходиться у постійному пошуку вирішення своїх нагальних питань. Роль медіа у цьому випадку велика, чим більше зазначена проблема висвітлюється, тим ближчим стає її розв'язання. Медіа стають майданчиками для адвокації із зоозахисної проблематики, а також формують тенденції сприйняття та реакції українського суспільства на тематику захисту тварин.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані в процесі вивчення курсів з питань комунікації, етики та правозахисної діяльності для формування ціннісних засад у здобувачів спеціальності «Журналістика», а також медійниками-практиками у питаннях розкриття теми адвокації, зоозахисту та її цілей.

Ключові слова: зоозахист, масмедіа, правозахисна діяльність, адвокація, інформаційні агентства.

I. Вступ

Українські медіа публікують цілі масиви інформації про перебіг життя в умовах воєнного стану. Серед новин про черговий прояв агресії з боку Російської Федерації, порятунків життів і усунення наслідків, час від часу з'являються і матеріали про окрему групу постраждалих і жертв збройного конфлікту. Тварини також страждають від екстремальних умов, в яких вони опинилися разом із людьми. Активізація волонтерського і зоозахисного рухів почали давати інформаційні приводи для медій, нагадуючи про існування братів наших менших і подаючи приклад несення відповідальності за «тих, кого приручили». Висвітлення проблем, із якими стикаються тварини, питання їхнього порятунку, надання ветеринарної допомоги і сприяння адопції – задача для сучасних масмедіа, яку ті регулярно виконують. Окремий вплив на це мають інформаційні агенства, що задають інформаційний порядок денний для великої кількості медіа не тільки в Україні, але й у світі.

Зоозахисний дискурс в українському інформаційному просторі формується за двома основними напрямками: інформаційна діяльність громадських благодійних організацій із захисту тварин, які висвітлюють новини зоозахисту, втілюють проекти та привертають до них увагу через соціальну рекламу (наприклад, діяльність Асоціації зоохасних організацій України - <https://azou.org.ua/>); висвітлення проблем зоозахисту через масмедіа та соціальні медіа. В цілому зоозахисні організації (до асоціації входять 44 організації) визначають основні напрями своєї діяльності: домашні та свійські тварини, дикі тварини, хутрянні ферми, тварини в неволі та у розважальній індустрії, хутрянні ферми та лабораторні тварини. Інформаційні кампанії АЗОУ спрямовані на зменшення кількості тварин на вулицях, відповідального ставлення людини до домашніх та диких тварин, відповідальне ставлення агробізнесу до тварин. Це також адвокаційна

діяльність зоозахисників та організація інформаційних компаній за участі журналістів у висвітленні теми тварин.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження полягає в характеристиці змістового наповнення зоозахисних матеріалів у медіа в умовах війни в Україні і виокремленні сучасних пріоритетів руху із захисту тварин. Завданням дослідження було окреслення наукового зоозахисного дискурсу та зоозахисної практики в Україні в контексті журналістської діяльності, а також аналіз публікацій онлайнмедіа «Укрінформ» правозахисної тематики.

Для дослідження сучасних тенденцій розвитку зоозахисної журналістики у воєнний період було використано методи систематизації, аналізу і синтезу, інтерпретації. Було зроблено огляд діяльності Державного інформаційного агентства «Укрінформ» у розрізі відповідного тематичного спрямування та проаналізовано тенденції до створення національного дискурсу у сфері зоозахисту.

III. Результати

Зоозахисна тематика частково представлена в українських наукових колах – правовое врегулювання вивчали І. Коробко [4], Т. Короткий [3, 5], Н. Зубченко [3, 5], Ю. Мисак [6], А. Єфімова [2]. Іноземні науковці представляли мультидисциплінарні праці у питанні добробуту тварин: Х. Копніна [9], Н. Вюндерліх [10], Дж. Монстеллер [10], Х. Сурйала [10]. У антрозоологічному контексті М. Ерліх представив роботу, присвячену ролі журналістики у висвітленні теми захисту тварин [8]. Однак український медійний простір не був розглянутий вітчизняними дослідниками у зоозахисному дискурсі.

Соціальна відповідальність медіа полягає у створенні якісного контенту, а також залученості журналістів до творення громадянського суспільства, підтримки проєктів соціального спрямування та відповідального ставлення до довкілля і природи в цілому. Команда Вільного радіо (<http://surl.li/neazt>) писала про унікальний випадок із французьким журналістом Арманом Солдін, який перебуваючи під Бахмутом знайшов ослабленого їжача і врятував його. Журналіст загинув під час обстрілу, але за тиждень до загибелі звернувся активістів UAnimals з проханням допомогти цим тваринам, які опинились у небезпеці під час бойових дій. Активісти допомагають тваринам і пропонують волонтерам і притулкам гранти на порятунок їжаків.

Із початком повномасштабного вторгнення масмедіа стали активніше публікувати матеріали зоозахисного спрямування. Збройний конфлікт зачепив не тільки життя людей, а й тварин, що потрапили у значно вразливіше становище, аніж те, в якому вони перебували до 24 лютого 2022 року. Активні бомбардування, окупація та низка інших

проявів воєнних дій призвели до того, що тварини опинилися у значній залежності від людей. Покинуті, прив'язані до місця, зачинені у приміщенні, поранені і голодні, в умовах воєнного стану брати наші менші можуть врятуватись або шляхом втечі, або отримавши допомогу від людей. В цьому величезну роль грають волонтерські і зоозахисні організації, що наразі займаються порятунком, евакуацією, лікуванням тварин, пошуку тимчасового, а згодом і довготривалого прихистку. Ці організації висвітлюють результати своєї діяльності на власних офіційних сайтах, однак їхні зусилля не залишаються непоміченими великими медіа.

Журналістська спільнота долучається до підтримки проєктів UAnimals, зокрема, платформа «Детектор медіа» писала про першу Всеукраїнську зоозахисну премію (<http://surl.li/nebhv>), яка на початку 2023 року відзначила 20 українських зоозахисників, які рятують тварин по всій Україні.

Всесвітній фонд природи WWF на українському сайті опублікував матеріал «Злочини проти тварин під час війни» (<https://wwf.ua/?10954441/wildlife-crime-in-war>), в якому класифіковано ці злочини: «злочини проти тварин під час війни можна об'єднати в такі три групи: злочини проти домашніх тварин, злочини проти сільськогосподарських тварин (руйнування ферм, розстріл тварин) і злочини проти диких тварин, зокрема тих, що утримуються в неволі (зоопарки, притулки тощо)». Тварини в умовах війни зазнають негативного впливу і стають частиною екоциду, який спричиняє агресія РФ.

В умовах війни в Україні було створено Оперативний штаб при Державній екологічній інспекції України (<https://shtab.gov.ua/>), який фіксує екологічні злочини РФ на території України. Йдеться про руйнування середовищ існування диких тварин та місць. Так, «Укрінформ» опублікував дані Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів про зафіксовані понад 2,5 тисячі злочинів проти довкілля вчинені РФ на території України. Також «Укрінформ» повідомляв про українських правоохоронців, які заявили, що «першими у світі розслідують злочини проти довкілля як воєнні злочини» (<http://surl.li/nebsz>).

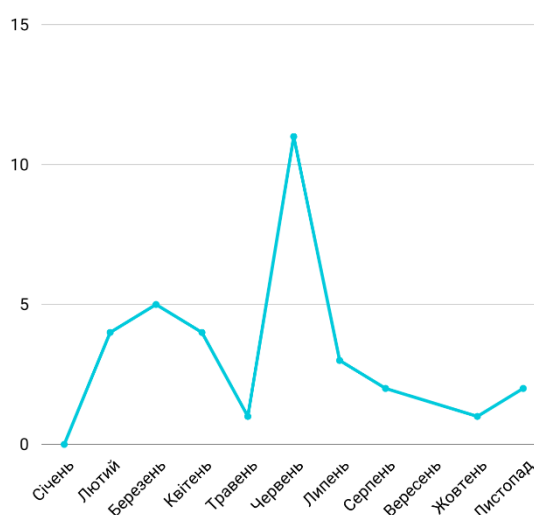
Найбільші українські інформаційні агенції (онлайн-медіа), як-от «Укрінформ» та «УНІАН» регулярно долучаються до поширення інформації, яку згодом підхоплюють і решта медіа.

Для нашого дослідження серед маси представлених в українському просторі медіа ми обрали саме Державне інформаційне агентство «Укрінформ», за діяльністю якого можна відстежити не тільки акценти у журналістики у сфері зоозахисту, але й

спроби формування національного погляду на цю проблему крізь призму опублікованих матеріалів.

Вибірка матеріалів здійснювалась за низкою критеріїв. Для аналізу бралися публікації у часових межах з 1 січня 2023 року по 5 листопада 2023 року. Для звуження вибірки за наповненням матеріали, що стосувалися диких та свійських тварин, були відкинуті. В аналізі представлені лише повідомлення про домашніх тварин – котів, собак, гризунів. У визначеному часовому відрізку та з урахуванням тематичних обмежень, було зібрано загалом 33 матеріали зоозахисного спрямування.

Кількісний аналіз публікацій за місяцями (Малюнок 1) показав, що сплеск затребуваності на відповідні тексти (11 повідомлень) припав на червень 2023 року. Саме

тоді окупаційні війська підірвали Каховську ГЕС [7], завдавши непоправної шкоди не

Малюнок 1. Графік за кількістю публікацій «Укрінформ» зоозахисного спрямування по місяцях

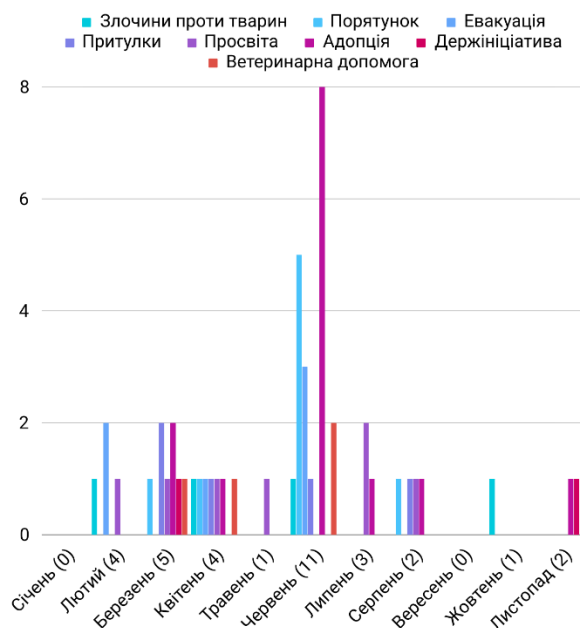
тільки людям, а й тваринам. На противагу, мовчазним виявився січень – впродовж місяця не було жодної публікації з теми.

В процесі обробки ми помічали матеріали ключовими слова, аби характеризувати зміст викладеної інформації як основні питання сфери зоозахисту воєнного часу:

- злочини проти тварин;
- порятунок;
- евакуація;
- притулки;
- просвіта;

- адопція;
- держініціатива;
- ветеринарна допомога.

Поєднання даних за місяцями, кількістю матеріалів і категорій (Малюнок 2), які ми присвоїли їм, дає ширше розуміння щодо того, коли і що саме запускалося в медійний простір.

Малюнок 2. Помісячна гістограма за тематичним спрямуванням

У лютому з'являлися 4 матеріали, 2 з яких містили в собі повідомлення про евакуацію тварин. У березні на чолі були теми, пов'язані із притулками та адопцією. Квітнева тематика розпорозувалася в межах 4 матеріалів – зачіпалися майже усі категорії: злочини проти тварин, порятунок, евакуація, притулки, просвіта, адопція і ветеринарна допомога. У травні було випущено лише одне повідомлення просвітницького характеру. Червневий марафон з 11 новин загострив увагу громадськості на темі адопції 8 разів, про попередній порятунок тварин постраждалого Херсона наголошувалося 5 разів. У липні криза вже пішла на спад, і новинний дискурс носив вже переважно просвітницький характер. У серпні 1 із 2 матеріалів розкривав тему адопції, водночас як другий вже зачіпав порятунок, притулки і просвіту. Єдиний жовтневий матеріал розповів про вбивство тварин. Дві публікації у перший тиждень листопада встигли наголосити на адопції і новій державній ініціативі [1].

Попри залежність тематичного спрямування матеріалів від порядку денного, відсоткове співвідношення категорій дозволяє виокремити певну тенденцію у тому, на що журналістика воєнного часу робить акцент. На поданій круговій діаграмі відображено частотність висвітлення певних питань зоозахисної діяльності (Малюнок 3).

Малюнок 3. Відсоткова діаграма частотності вживання тем за категоріями

Найменше трапляються матеріали про державні ініціативи зоозахисного характеру – за розглянутий період таких було лише 2. Однаково часто згадуються протилежні одне одному теми надання ветеринарної допомоги і злочинів проти тварин – 4 і 4 рази відповідно. 5 разів зачіпалася тема притулків, у яких перебувають врятовані тварини. У 6 матеріалах порушувалося питання евакуації тварин із небезпечних зон. Матеріали просвітницького спрямування трапляються частіше – 7 разів. Порятунок, який не завжди включає в себе процес евакуації, стає в центрі 9 матеріалів. Однак найбільшу увагу «Укрінформ» приділяє темі адопції – вона згадується у 14 матеріалах із 33 розглянутих.

Таким чином, попри кризову ситуацію зі збройним конфліктом, зоозахисна журналістика на прикладі Державного інформаційного агентства «Укрінформ» висвітлює не тільки перебіг подій навколо тварин, а й приділяє увагу найбільш перспективній і водночас складній темі – адопції. Така тенденція цілком може бути проявом формування національного дискурсу у питанні зоозахисту і адопції як різновиду вирішення його основних задач у питанні з категорією тварин, що мають бути домашніми улюбленцями.

IV. Висновки

Зоозахисна тематика із початком повномасштабного вторгнення стала частою гостею в українських медіа. Матеріали, що публікуються, наголошують на низці подій, їхніх наслідках і способах вирішення в межах сфери захисту тварин. Завдяки такій активній діяльності медійників наполеглива праця волонтерських і зоозахисних організацій, притулків і реалізація низки проєктів не залишаються поза увагою громадськості. Відносно регулярні нагадування про долю братів наших менших допомагають не забути про те, що у світі окрім людей є ті, хто також потребує опіки, турботи і, врешті-решт, домівки.

Питання пошуку родини для загублених або знедолених тварин тривалий час залишається одним із найболючіших для зоозахисників. Притулки не мають таких розмірів і потужностей, аби утримувати усіх безхатніх тварин. Із загостренням збройного конфлікту багато притулків було зруйновано, а ще більша кількість хатніх улюбленців залишилася на вулиці.

Діяльність медіа із висвітлення цього питання цілком відображує картину того, як працює зоозахист – притулки мають бути лише проміжним пунктом, тоді як найперспективнішим фіналом є адопція. І те, що таке велике, а, головне, державне агентство як «Укрінформ» у майже половині своїх зоозахисних матеріалів, що стосуються домашніх тварин, розповідає про адопцію, може свідчити про поступове формування у національній свідомості уявлення про важливість і необхідність відповідного явища.

Список використаної літератури

1. В Україні створять Єдиний реєстр домашніх тварин. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3782342-v-ukraini-stvorat-edinij-reestr-domasnih-tvarin.html> - реєстр
2. Єфімова А. Порівняльний аналіз правового контролю безпритульних тварин в Європі. URL: https://ciwf.in.ua/wp-content/uploads/2018/12/Zbirka_tez.pdf
3. Зубченко Н., Короткий Т. Тварини у біомедичних дослідженнях: чи можлива альтернатива? URL: https://ciwf.in.ua/wp-content/uploads/2018/12/Zbirka_tez.pdf
4. Коробко І. Деякі аспекти імплементації міжнародних і регіональних стандартів захисту тварин в національне законодавство України: благополуччя чи добробут? URL: https://ciwf.in.ua/wp-content/uploads/2018/12/Zbirka_tez.pdf

5. Короткий Т., Зубченко Н. Роль академічних кіл у забезпеченні благополуччя і добробуту тварин та їх захисту від жорстокого поводження. URL: https://ciwf.in.ua/wp-content/uploads/2018/12/Zbirka_tez.pdf
6. Мисак Ю. Імплементція міжнародних стандартів у сфері захисту тварин у законодавство України: юридично-соціальний аспект проблеми. URL: https://ciwf.in.ua/wp-content/uploads/2018/12/Zbirka_tez.pdf
7. Російські загарбники підірвали Каховську ГЕС - ОК «Південь». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3718751-rosijski-zagarbniki-pidirvali-kahovsku-ges-ok-pivden.html>
8. Ehrlich M. C. Taking animal news seriously: Cat tales in The New York Times. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1464884914561577>
9. Kopnina H. Beyond multispecies ethnography: Engaging with violence and animal rights in anthropology. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0308275X17723973>
10. Wunderlich N. V. , Mosteller J., Syrjälä H. Animals in our Lives: An Interactive Well-Being Perspective. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0276146720984815>

Cherniavska Liudmyla, Kravchuk Sofiia

The purpose of the study is to characterize the trends in the thematic direction of animal protection materials in the online media "Ukrinform" during the war period.

Research methodology. Methods of systematization, analysis and synthesis, and interpretation were used for the study of animal protection materials. An overview of the scientific discourse on animal protection was made. For the analysis, the monitoring of animal welfare-related publications of the online media "Ukrinform" was involved, as a media that is a source of information for the Ukrainian media.

The results. The article is devoted to animal protection activities as a subject for distribution and discussion in the media space. Traditionally, animal protection as a topic remained in the background, coming forward only occasionally. However, during the crisis period, when the Ukrainian community faced the consequences of the armed conflict en masse in the active phase, attention was drawn to another group of witnesses and victims of harsh everyday life. While volunteer and animal protection organizations fight for the life, rights and welfare of animals, the Ukrainian media comprehensively covers their activities, preventing this painful topic from disappearing from the mass consciousness.

Novelty. Animal protection topics acquired new forms and reached a new level during the war period. Animal protection as a field of activity in Ukraine has faced new challenges of reality and is now constantly searching for solutions to its pressing issues. The role of the media in this case is great, the more the problem is highlighted, the closer it becomes to its solution.

Practical significance. The results of the research can be used in the process of studying courses on communication, ethics and human rights activities to form value foundations in

students of the "Journalism" specialty, as well as media practitioners in matters of disclosing the topic of animal protection and its goals.

Keywords: *animal protection, mass media, human rights activities, information agencies.*

**Декларація
академічної доброчесності
добувача освітнього ступеня магістра
ЗНУ**

Я _____, студент (ка) _____ курсу,
форми навчання _____, факультету _____,
спеціальність _____, адреса електронної пошти _____,
підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему
«_____»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною _____ її друкованій _____ версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) _____